Број 284. У Новом Саду, у недељу 24. децембра 1900. Год. XXXV.

„Застава“ излази: сваки дан осим понедељника и дана за свецем

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. за Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе.“

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

МИР БОЖЈИ! ХРИСТОС СЕ РОДИ!

Негда је то било! У пространој римској империји, тужно је одјекивао јаук робља помешан са урликом дивље звери, понижене жене пролеваху потоком сузе, а нејака деца гола и боса, гладна и жедна пропиштаху од силне невоље. И док је на једној страни владао јаук и вапај, дотле се на другој страни разлегао весели поклич у подивљалом пировању. Раскошне палате римских великаша, с поља украшене лажним боговима, криле су у себи подивљало људство у силној разузданости. Покорени народи стењаху под јармом обесних намесника царских . . . На све стране осећао се загушљив ваздух, стање људства није више могло таково остати, и тражило се изласка из општега зла и очекивала се промена. Филозофија римска није могла изменути очајно стање и духови се све више узнемираваху. Покушавало се и телесном снагом стати на пут општој невољи, али звекет оружја римских легија, могао је ућуткати сваки покрет.

У тако несносноме стању, у доба општега очекивања промене на боље, једне ноћи засја велика светлост на небу и зачу се са висине глас: Мир Божји! Христос се роди!

* * *

Минуше и векови . . . Ево нас данас на крају краја деветнајестог века, где се непрестано развијасмо под утицајем науке витлејемског новорођенчета и поздрављамо са: Мир Божји! Христос се роди! Овај поздрав оживљава закопане наде у бољу будућност, овај поздрав весели ојађена срца пониженог човечанства, овај поздрав повраћа изгубљене осећаје према Ономе, коме људство дугује за своје спасење. Па под утиском те науке, пређимо и ми с једног краја на други, па походимо оне, којима су наде закопане и који су ојађеног срца, те опоменимо оне, који су моћни и силни, да се данас родио Спаситељ света!

На истоку Европе, у Старој Србији све једнако пуца пушка, али не у славу Бога и Божића, него да погоди подјармљени, незаштићени, заборављени народ српски... И то тако већ 500 година . . . Али иде ето час, кад или нигде неће бити слободна, независна Србина, или ће свануги и вами На прагу тог судбоносног часа сетите се, да се на данашњи дан родио Спаситељ света, који је са крвљу срца свога, доказао човечанству, да истина и правда мора победити, те да ускрсава и онда, кад је већ саране.

Тамо на далеку истоку чује се јаук и вапај, јер образовано људство, наоружано не пламом одушевљења за науку хришћанску, но пушком и ножем пролива крв беднога народа. Хоће ли зар тиме да утре пут Ономе, чији су долазак анђели поздравили са: Мир вам! Ви, чију крв пролива странац и чије верне љубе оружани странчеви војници обешчашћују, немојте мислити, да је то плод науке витлејемског новорођенчета! То је плод човечије подивљалости, јер наука витлејемског новорођенчета друкчије говори, она не доноси рат но — мир. У срцу онога, који грамзи за туђим и који толику крв пролива, нема милосрђа за бедно човечанство, до кога још не могоше прави трацн светлости божанствене науке допрети. Име Спаситељево, то је тек само копрена иза које се крије најгора људска опачина!

Сетите се ви, који равнате овим светом; сетите се ви, у чијим је рукама живот толиких милиона народа; опомените се ви, који имате моћи да зауставите бујицу човечије крви, да се данас родио Спаситељ света, чије име поздрављамо са: Слава на висини Богу, на земљи мир и међу људма добра воља!

А шта тек да рекнемо вама, храбрим борцима на далекоме афричком југу? Како да вас утеши глас онога народа, чија браћа још и данас пате страшније, но што ви икада патисте?

Какову утеху да вам пружи онај народ, који је у петстогодишњој борби сав огр зао у крви бранећи: крст частни и слободу златну и чије су верне љубе драгане своје на бој испраћале?

Нека и вас у љутој вашој борби крепи помисао на онога, који је оборио један читав свет, а само зато, што правда и истина беше на његовој страни.

Но и ако је светлост божанствене науке била у стању изменути стање човечијег друштва некада, да ли се још од моћних и силних ико данас сећа новорођенчета у витлејемској пећини? Не, људи још нису сви тако покварени, а опоменимо се, да је тек недавно крунисана глава, у златотканој одећи с гранчицом мира дошла и поздравила народе са: Мир Божји! Христос се роди! Сетите се свеколики храбри борци, који војујете за поштену ствар, да још има људи у чијим грудима срце бије за бедне и невољне.

* * *

Нестало је старог римског робља, нема више по циркуси ни борбе човека са дивљом звери, па нема више ни оних римских легија, које су ућуткавале сваки покрет за слободом . . . Јесте, друштво се преобразило па се чује глас очајне људске борбе и глас погаженог женског поноса, а тек на место лупе копаља римских легија може се чути грозна грмљава убилачког оружја која ућуткива покрет за слободом... И још се види, где силничка препреденост тлачи народе још страшније — без оружја.

Па и опет људи се надају и теше, и призивају име новорођенчета у витлејемској пећини. Поздравимо и ми данас све, вољне и невољне, са: Мир Божји! Христос се роди!

J. M.

Зашто се истребљују Срби из Босне и Херцеговине?

Берлински конгрес предао је Аустро-Угарској мандат, да поседне Босну и Херцеговину и да их умири, што по назору Европе, Турска као исламска држава, није могла спровести.

Берлински конгрес изнео је на светску позорницу оно, што је већ пре конгреса иза позоришних завеса удешено било међу Андрашијем, Солсберијем и Бизмарком.

Још док су се бојишта пушила од проливене крви руске, турске и српске, спремали су се за дипломатским столовима пријатељи Турске и Русије, како ће од изнурених ратника, да искамце што више користи за себе на рачун Турске и народа српскога.

Енглеска је демонстрацијом своје флоте изнудила од Турске уговор, којим јој Турска уступа оток Кипар.

ПОДЛИСТАК.

На Божић 1900.

Колко ми се већем пута
Овај свети данак јављо,
И ја све, што ј' сузно било
И крваво заборављо.

И данаске чујем звона
Како брује с Божја храма,
Ал се губе, као да их
Гута нека страшна тама.

Још неправда земљом влада,
Јоште јачи правду тлачи,
Још је свугде пуно суза,
А стара се звезда мрачи.

Љуто цвиле стари нади
Од насиља и омразе;
Што је Христос дићи хтео
То „хришћани“ у прах газе.

Како ј' Србу где га муче
Да му отму најсветије,
Како му је? — ко то мари, —
И на Божић сузе лије.

А у Кини, ту се слегле
Стране војске, „хришћанија“,
А грозота за грозотом
Ка из пакла да избија.

А како је у Транзвалу,
Шта ту чини пуста сила? —
Ту се Англа поносита
У сотону претворила.

Тако тамо, тако амо, —
А другчи би били дани,
Кад би људи били људи,
Прави људи и хришћани.

Јесте, Христе, Божи сине,
Ти се рађаш сваког лета,
Али ја те одмах видим,
Одмах на крст разапета.

Од Бога би добро било,
Цвануло би рајско цвеће,
Само људи неће мира,
Неће правде, неће среће.

*

Има л гдегод још врлина
Да том јаду нађу лека! — —
Тако песник Божић здравља,
Канда задњи свога века.*)

Змајова.

*) Не дао Бог, чика Јово, да то буде задњи. Та ваљда треба и у XX. веку прозмајевати. А наш народ тек сад мисли да почне како треба. — (Примедба уредништва „Заставе“.)

Шта нам приповеда божићни орах?

Само што се посумрачило, и прве пушке припуцаше. Отац се дао на посао. Искупио око себе сву пиљеж, па разасули сламу: Божић је. Слама по поду, слама на столу, слама пред кућом, слама свугде и где није била!

Како је добар Божић!

Отац узео четири ораха и прекрстио собу у име оца и сина... Наступио свечан тренутак и отпојасмо све редом песме Божићу. Ту божићна воштаница, ту вареник, мед, божићни колач, и чега све ту нема!

Ко се не би радовао Божићу!

Мати уждила кандиоце, да просипа благу светлост кроз тамну зимску ноћ, те да нико тврдо не заспи; треба да бди, јер се рађа сунце правде и светлост разума.

*

И ипак, преварих се и заспах, и као да чух: ораси разговарају. Један из угла собе прозбори:

— Хвала Богу, доспео сам опет за Божић. Пре године дана био сам на сребрном тањиру. Око мене по избор јестива, боља од бољих. Већ сам се бојао, да ће ме ко разбити и појести, али нисам имао право. Ко ће тврдокори орах разгризати, кад сам ја на столу стајао само из милости, — обичаја ради. Од руке до руке

Андраши је својим меморандумом спремао земљиште окупацији Босне и Херцеговине.

Бизмарк пак увидио је, да је сада наступио згодан тренутак, да се приступи стварању Менделсонове „субгерманске Европе на Балкану.“

Бизмзрк у својим „мислима и успоменама“ изрично вели, да га је после пораза аустријског код Кенигреца и склапања николсбуршког мира са Аустријом водила мисао, да штедњом Аустрије очува себи могућност, да се „са данашњим непријатељем опет спријатељи. Бизмарк изрично признаје, да је Аустрију штедио, да не би постала савезник Француске, да не би своје протуруске интересе заборавила и окренула се против — Прусије.

Сада је наступило доба, да се Немачка спријатељи са „недавним непријатељем“, те да то пријатељство напери против Русије. Наступило је доба, да се почну остваривати жеље немачких национјалних економа у погледу немачке насељивачке политике на југу Европе.

Национјални економи Лист и Рошер проповедали су у сав глас, да земљиште за оснивање немачких насеобина нису толико Азија, Африка и Америка, колико словенски Балкан.

По Менделсону требало је на Балкану створити „субгерманску Европу“ и у ту сврху морала се је на Балкан гурнути Аустрија, да постане онде квасац „субгерманске Европе.“

Бизмарк је увидио, да је сада наступило доба, да Аустрија у интересу немачке светске и колонијалне политике преузме по Трајчке у „извађање Еуженове политике на Истоку“ и по Грегоровицеу „извршивање мисије на долњем Дунаву.“

Берлински конгрес дигао је позоришну завесу и показао је европским народима и државама оно, што је за позоришним завесама већ израђено било.

Андрашијев меморандум, Солсберијев предлог, Бизмарков благослов и окупација Босне и Херцеговине посташе — готов чин.

За цел окупације означио је Андраши „пацификацију“ а Бизмарк „осигурање судбине народа“.

Од онога доба прошле су 22 године и што видимо у Босни и Херцеговини.

Претставници православних Срба и мусломана Херцег Босне поднашају меморандуме, у којима износе зулуме окупацијоне владе, у којима износе погибељи свог верског опстанка и траже „јемства за слободу своје вероисповести“.

Док то чине претставници православних Срба и мусломана. дотле се у маси простог народа једне и друге вере појављује покрет за сеобу из отаџбине. Православни Срби из страха, да ће се морати покатоличити, траже спас у сеоби у православну Русију. Мусломани из истог страха, траже спас у сеоби у исламску Турску. Енергијом Русије обустављена је сеоба православних Срба, али сеоба мусломана сваким даном на жалост преотимље све више маха. И док је тако са правим народом Босне и Херцеговине, који сачињава језгру становништва, који према католицима и досељеницима сачињава преко милијуна душа, према 300.000, док је тако са староседиоцима, дотле окупацијона влада претвара џамије у католичке цркве, допушта насилно покатоличавање мусломанске деце, сили православне свештенике, да скрштених руку гледају на Штадлерово ширење уније међ православним Србима, приређује у Сарајеву Требевићеву славу а у Загребу католички конгрес; новцем из „задобивених“ шума диже вилинске палате и потпомаже стране шпекуланте, и док осиромашени народ староседиоца пропада, из његовог зноја широм Босне и Херцеговине подиже колоније немачке и католичке.

25. чланак берлинског уговора створио је подлогу за провађање оне окупације Босне и Херцеговине, какову је замислила немачка светска и колонијална политика.

Успеси 22 годишње окупацијоне владавине у Херцег-Босни јасно доказују, да сврха те окупације нити је била умирење и уређење „окупираних земаља“ нити „осигурање судбине народа“ у окупираним земљама, него да се је под звучним речима дипломата, скривало начело немачке светске и колонијалне политике. Показало се и опет да је сврха немачке политике она иста, која је у средњем веку довела до оснивања пруске редо државе, са задаћом да истреби северно словенска племена и да освоји источно море.

Разлика је у томе, што је у средњем веку правац немачке колонијалне политике управљен био према северним Словенима, а данас је управљен према јужним Словенима. Разлика је у томе, што је улогу немачке колонијалне политике према северним Словенима извађала, Пруска редо-држава а данас је према јужним Словенима, наособ Србима провађа — Аустрија. Разлика је у томе. што се је у средњем веку немачка колонијална политика према северним Словенима извађала под фирмом хришћанске мисли против поганских народа, а данас се извађа против јужних Словена под фирмом културне мисије према народима тобоже ниже расе. Немачка колонијална политика у средњем веку према северним Словенима успела је ужасним средством огња и мача, и освојила је обале der Ostsee.

Данашња немачка колонијална политика према јужним Словенима, нарочито према Србима у окупираним земљама, не служи се више огњем и мачем. Њој стоје данас на расположењу моћнија средства модерне европске цивилизације. Данас не морају се више палити и убијати телеса староседиоца. Исто се постизава када их се свуче до нага, а у голим телесима треба само растровати душе. . .

На хиљаде селе се мусломани из Босне, на хиљаде усељују се странци у Босну. До нас допире болни лелек исељеника и раскалашни смеј досељеника, а сред тог лелека и смеја као грозан подсмеј једва се разабирају речи Калајеве православним Србима и мусломанима, да ће им он створити јамства њиховом верском опстанку у окупираним земљама.

Гледајући горка дела Калајева, не можемо веровати његовим слатким речима. Данашња тужна слика Херцег Босне испуњава нам душу болом и ми питамо: Хоће ли се заиста остварити жеља Пангермана, да њино тобожње више и културније племе завлада од обала северног до обала Егејскога мора? Хоће ли XX. век заиста да буде немим сведоком истребљивања једног од најплеменитијих, једног од најпожртвованијих народа у интересу ненаситиме немачке светске и колонијалне политике?

Радивој.

»Рада«! »Хлеба«!

У престолници Угарске видесмо о католичком Божићу веома важну појаву: Хиљадама људи, који пред празнике стојаху празних руку повикаше у глас: „Хлеба хлеба!“ И шта би? Нађе се много племенитих људи који, жртвоваше новца, хлеба и друге хране, а основа се убрзо одбор, који ове дарове подели међу сиротињу, међу гладне.

То исто би и у многим другим варошима.

Но по сред ужасних узвика „Хлеба, хлеба!“ чули се и гласови: „рада, рада“! И док изнемогли од глади грчевито пружаху руке за удељеном кором хлеба, дотле по неки и ако тешким срцем и празним желудцем тргоше већ опружену руку, крвим удари у лице, јер — просити је тешко! И одоше кући. Но овде је тек јад. Овде је још теже. Овде му још пробуђени понос човека савлађује поглед на изнемоглу. огладнелу породицу. И шта сад? Он се погнутом главом враћа и — проси.

Сутра дан и опет исто а прекосутра му већ много лакше иде. И за који дан он се и не сећа да узвикне: „рада, посла!“ он иде да му се удели хлеба. Тешко му већ није а почиње у њему уверење, да то тако треба и мора да буде. Ко има нека даде ономе који нема, — тако већ и вера учи.

И престане ли му се давати, он ће

доспео сам у цак, и ево ме код нова домаћина.

Из другога угла кренуо се други орах:

— Тако, само мало друкчије, прошао сам и ја. Уделили су ме неком сиромаху. Он ме с осталом браћом, коју је иста судба постигла, стрпао у торбу, и кад нас је много накупио, продао нас, да купи — леба.

Трећи и четврти из својих буџака стадоше се хвалити, да су сретнији од њих. Презимили су већ две зиме у једноме џаку. Газда их је имао много, па није дошао на њих ред. . .

Између њих свију највише се истакао један мали орах испод божићњег колача, млад, здрав, једар. Једногодишњак је, мало живео, али је много упамтио. Па отпоче говорити:

— Сви ви не знате то, што сам ја упамтио за мога кратког живота. Био сам још на дрвету; у зеленој љусци проводио сам дане. Једног дана љуска пуче, и ја угледах свет. Ах, боље да га нисам ни угледао!

Пролазили су поред мене разни божји створови, но ни код кога не видех онога, што видех код разумног божјег створа, код човека.

Први поглед пао ми је у дебелу хладовину под орахом. Ту десетак људи седе. Једно другом дају руку, да ће бирати онога, ко да више. А душу бирачку уцењују: Доста је за глас три форинта, паприкаш и пиво. — Ветар фијукну, грану љуљну, а ја се окретох на другу страну, да не гледам, како међу људима влада — добра воља.

Човек увлачи се човеку под кожу, баш као што се црв урива у кору дрвета мога, па је цепа и улеже се у срце моме суседу. Само у мене не мога ући, јер сам од увек био једар и здрав и потврде љуске. Птица на грани више мене одмара се и пева своју песму, да дрвету зар захвали за оно мало гостопримства! А човек, најсавршенији божји створ, стао под дрво, метнуо прст на чело и рачуна, колико ће му орах донети.

Продао ме је и стигао сам у котарици на трг. Некако сам се прогурао горе на површину, да видим ту љубав, искру божанску, којој многи певају химне и уздижу је до неба и коју је Божић усадио човеку у срце речима: Љуби ближњега; љубите и непријатеље своје!

Ево, шта сам видео. Пред оном великом кућом, што је на средини сама, дршће на врати једна прилика, бледа, смежурана лица, издрта одела, погурена, ослањајући се на штап. Куца на врати. — Ко си? — Ја сам: невоља. — Не примамо те, немамо времена. Ми славимо Божић. Дођи други пут. — Добро, доћи ћу. Само се не изненадите, ако јаче закуцам но сад. — Ништа не чини. Имамо ми понуде за тебе. Спремили смо ми доста предлога, да те ублажимо. — Ако је на папиру, нека остане где је. Мени треба у жива уста. Па онда, не заборавите, да милосрђе загрева само тело споља, а душа се смрзава и леди. Љубави требам ја! — Код нас је нема. Потражи је у каквој мањој кући. Можда ћеш се тамо боље огрејати. — Немате је, али ћете је морати да имате. Што дуже затварате преда мном врата, тим ћу вам јаче закуцати. Не затварајте очију испред мене, јер било кад било, морате ме угледати. Што дуже буде љубав стајала само у светоме писму, тим ће јаче да загреје мене, па ћу са својом децом тим свечаније моћи да прославим Божић сунца правде, кад се ви будете сишли са висине. . . Глас изнутра умукнуо је и притајио се. А лаким ветром ношене речи говориле су ми: Љубите један другог! Људи су међу собом браћа! — То вам је моја прича.

Кад је орах причу довршио, кандиоце јаче затрепери новом светлошћу.

*

Тргох се иза сна. Топови загрмеше, а звона ударише на јутрењу. Мати досула уља у кандиоце и осу се боља светлост по соби. Весела лица, пуна љубави и наде завапи: Устајте, будни будите! Божић је! И Христос се роди!

Раде Неимаре.

бити уверен, да му је одузето, што му безусловно припада. И не треба много речи да га наведу да то своје „право“ ма којим начином брани.

Застанимо мало. Без сумње је племенито поделити међу гладне, коју кору хлеба.

Али пазимо добро! Ако овако мислимо ствар свршити, онда — онда је горе него да не чинимо ништа. За сада још чујемо узвике: „рада!“ но доцније ће престати Понос ће пасти, а оно уверење постајаће све јачим и чвршћим: да просити и здравом човеку није срамота, да је делити дужност онога који има, а просити право онога, који нема. А убије ли се у човеку оно осећање, које буди у њему самоодржавање, нестане ли у њему уверење, да је у првом реду упућен на себе и свој посао, нестане ли у њему човечанског поноса, те му буде све једно, радити или просити, онда смо ближе пропасти, него што и помислити можемо.

Друштвено питање хтети решити делењем милостиње, значи толико исто, колико ватру дрветом гасити.

И не варајмо се! Ово није случајна и пролазна појава. Она се враћа сваке године увећаном снагом. Она нам јасно показује, да се на друштвеном телу нашем појавила болест, која тражи брза и радикална лека.

У редовима ових бедника, виде се људи вољни за рад, који у првом реду поштена рада и заслуге — просе.

И наше друштво није им кадро рада пружити! Опажате ли сада где је клица болести? Овако остати не сме и не може. То осећамо сви а ко хоће озбиљно да промисли, тај ће на брзо доћи до уверења, да овде није питање хлеба, него рада.

Пружимо прилике свакоме, да до поштена рада дође, осигурајмо томе раду заслужено поштовање и потпуну награду и делокруг одбора за делење милостиње убрзо ће се ограничити на оне, којима природа просијачки штап у руке даје, али не нездраве друштвене прилике.

И ако данашњи државници не осећају за тај посао довољно снаге, дужност би им била, да се уклоне и уступе своја места онима, који су кадри то извести и што се извести мора

Б. Б—ћ.

Политички преглед.

Избори у Аустрији. Избори у Аустрији за државни сабор продужују се. Прошлог четвртка бирано је 54 посланика. Изненадило је, да су антисемите у Бечу изгубиле према социјалистама два места. Даље су добили неколико мандата присталице Шенерера и Волфа, који траже, да се немачке земље Аустрије присаједине Немачкој. И Младочеси су изгубили неколико места према ческој народносној раденичкој странци. Промене за сада још нису велике, а има још врло много изборних места и срезова, где ће тек бити избори.

Рат између Кине и удружених сила. У Лондону се љуто узбунише а енглески листови пуни отровна једа устремише се на Русију. Из Пекинга стигао је у Лондон брзојав о једном руско кинеском уговору у ствари Манцурије. Кина је на име узела цивилну управу над Манцуријом али под руским окриљем и надвором.

Рат између Енглеске и Транзвала. Што тако пажљиво и радо пратимо енглеско бурски рат лако је погодити. Енглеска води, као што је познато, политику ладну, политику без срца. И ето храбри Бури ударају тој политици по сред лица шамар за шамаром. Енглеска се увек позивала на силу и ево где јој сила ломи врат. Рат овај пратимо радо и због тога, што нам тај рат казује, шта могу људи од срца, људи одлучни и паметни. И ми видимо где пред њима горда Енглеска дркти од стида, срама и понижења. И како ли се грдно разликују Кинези од Бура? 400 милиона Кинеза без праве одлучности, без спреме и смера стоји у грдној Кини као пањеви.

Стање по Енглезе је очајно. И данас цео свет све више долази до уверења, да су и сами Бури довољни, да скрше силу и премоћ Енглеске, да је потисну са свога огњишта, па и из јужне Африке. Енглеска има тамо преко 300.000 војника, но војсковођа њен вапије за брзу помоћ, јер је опасност велика. И та помоћ мора да је јака бар 50 хиљада војника. Енглеска не зна шта ће, не зна куда ће. И она је дотле дошла, да је разаслала по Европи своје агенте, отворила своје ризнице и почела да купује душе, те да их одводи на јужно афричку кланицу.

А како мисле Бури? Председник Оранжа Стејн, пре два дана рече овако својим соколовима: „Ми не можемо више ништа да изгубимо, ми можемо само да добијемо за то водимо борбу до краја!“ И шта раде Бури? Вештини и разумевању, одважности и истрајности њиховој диви се цео свет. Месецима је заваравао вођа њихов Девет, са својом четицом сву енглеску војску. А за то време бурске војске једна за другом упадоше у Кап, и дигоше скоро сву браћу своју. У Капу данас бри. Енглеске власти прогласише опсадно стање, ал за то енглеске војске испред храбрих Бура бегају у чврсте градове. Ту иза тврдих зидина и иза силних топова мисле зар, као оно у почетку рата да се одрже, док им помоћ не стигне. Само што Енглеска није више у снази, да као оно у почетку рата пошље у Африку силну војску, онолике топове и муницију. Бури се размилили на све стране, хватају железнице, руше пруге, путеве, тунеле и мостове, отимају муницију и рану, туку енглеска одељења и прете да прекину сваку везу између Капа, Оранжа и Транзвала. А Енглези? Њихов главни заповедник стрепи у Преторији, јавља о великој опасности у Лондон, и грозничаво чека нову помоћ, нову снагу.

И је ли чудо што је грдним Лондоном и опет завладао страх.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Са 1. јануаром 1901. ступа „Застава“ у своју **XXXVI. годину и излазиће** као и до сада **6 пута недељно,** а то је сваки дан осим понедеоника и дана после празника.

Ми ћемо и даље чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке На сваки начин, имаћемо пред очима народне интересе. У послу око издавања овог листа, могу нам помоћи пријатељи странке и „Заставе“, ако се постарају да њихова сарадња буде још обилатија и да нам стеку нове претплатнике.

Обраћамо нарочиту пажњу на „Заставине“ народне бројеве од петка. Ти бројеви се удешавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје 4 круне годишње а на три месеца 1 круна

Иначе је цена „Застави“: 28 круна годишње, 14 круна на по године, 7 круна на четврт године, а 2 круне и 40 потура на један месец.

Најлакше се претплаћује поштанском упутницом.

По решењу средишњег одбора радикалне странке, чији је орган „Застава“ лист се никоме **не сме** давати на вересију.

У Новом Саду, 15. децембра 1900.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

Вести из места и са стране.

Молимо пријатеље „Заставе“ да препоруче наш лист, те да се својски заузму, како би „Застава“ од нове године стекла што већи број претплатника. То би јој омогућило, да са још већом снагом врши своју дужност. Ко сматра, да овакав искрен и радикалан лист као што је „Застава“ није потребан нашем народу, не треба да га држи и помаже, ал ко је уверен, да нам овакав лист треба, тај ваља да се за распростирање „Заставе“ својски заузме, јер се „Застава“ може унапредити само заједничким и озбиљним заузимањем свију њених пријатеља.

Једно питање. У јучерашњем броју „Заставе“ донели смо програм догодишње светосавске беседе, коју приређују ученици српске велике гимназије новосадске. Мило нам је што ће на тој беседи бити овога пута и српских песама, али би да запитамо само нешто. У позиву на беседу стоји, да ученици гимназије новосадске приређују ову беседу „у корист својим сиромашним саученицима“. И све досадање беседе ове гимназије приређене су у исту циљ. И народ је прилагао своје прилоге разуме се само на ту циљ, која је назначена у програму. Па кад је тако, питамо ми: Може ли и смели управа српске новосадске гимназије награђивати из прихода тих беседа школске књиге, што их пишу професори те гимназије? Ми држимо, да то није никако дозвољено. Међутим видимо да је до сад из тога фонда, дакле из прихода од светосавских беседа награђено 13 књига Тако н. пр. и мађарска граматика професора Благоја Бранчића, у којој писац учи ђаке, да су Мађари у Угарској владајуће племе, и која књига и иначе, не вреди ни оног штампарског црнила, а не да се награди. Исто се то може рећи и за многе друге награђене књиге из тог фонда. Но сада нећемо да говоримо о томе. Питамо само: Је ли то прави пут, и слаже ли се то са истином, исписати у позиву на беседу, како чист приход иде сиромашним ученицима, а после један добар део закидати од тих сиромашних ученика, па га делити међу гг. професоре на рачун школских књига? Кад се то хоће, онда је право и хонетно исписати на позивници, да ће чист приход ићи само делимице у корист сиромашних ученика.

Ред богослужења о божићним празницима у Н. Саду. У недељу, на бадњи дан звониће први пут у $^1/_2$10 сати на св. литургију, а у $^1/_2$3 сата по подне звониће први пут на вечерње. На први дан Божића звониће први пут на јутрење у $^1/_2$5 сати, а на литургију у 9 сати. У саборној цркви биће архијерејска литургија. На вечерње, тога дана, звониће у обично време. Други дан звониће први пут на јутрење у $^1/_2$6 сати, а на литургију у 9 сати; у алмашкој цркви биће архијерејска литургија; по подне на вечерње у обично време. Трећи дан на св. Стевана звониће на јутрење и литургију у обично време.

Божићна забава. Као што смо већ раније јавили, други дан Божића 26. децембра 1900. г. приредиће срп. новосадско занатлијско певачко друштво „Невен“ *забаву с игранком* у дворници Јелисавете са врло одабраним распоредом. Улазница од особе 1 круна. — Ми се надамо, да ће се новосадско грађанство одазвати овом позиву и посетити ову забаву у што већем броју, јер је друштво уложило сву своју скромну снагу, да би што боље одговорило својој задаћи.

Лепа мисао. Трећи дан Божића (27. дец.) 1900. приређује у великој дворници „Јелисавете“ коло српских девојака у Новом Саду девојачко вече са игранком. Чист приход је намењен *издржавању српских основних школа у будимској епархији.* Заиста лепа мисао, коју треба помоћи.

Судар железничких возова. Пишу нам из Ст. Пазове: „У петак, у очи Туцин-дана, (22. децембра) сударили су се на станици у Ст. Пазови после 9 сати у вече брзи воз, који је ишао из Будимпеште за Београд (бр. 904.) са теретним возом, који је долазио из Београда. Машина теретног воза зарила се у машину брзог воза и обе су машине јако озлеђене. Четири вагона теретног воза искочила су из пруге и попела се једно на друго. Од брзог воза искочише из пруге 3 путничка вагона, међу њима кола за спавање (Lits). У једни од отих кола беху 4 путника, међу којима је један озлеђен на челу, али не опасно. Ван тога је јако озлеђен машиниста брзог воза. Од брзог воза откинуо се пуфер, те је као кугла из топа ударио у врата од нужника и провалио их је. Несрећа би била много већа, да кондуктер није на инђијској станици спречио улазак осамнајсторици исељеника мусломанских из Босне, који су хтели да уђу баш у она кола, која су размрскана. Но њихове карте нису гласиле за брзи воз. Узрок је судару, што је скретач према Инђији погрешно ставио скретницу, те су оба воза ишла истом пругом. Возови су при искакању из пруге раскинули телеграфске жице и дирекe, те је прекинут и телеграфски саобраћај. Стигле су помоћне машине из Земуна и Инђије, те је брзи воз могао тек у 1 сат по поноћи продужити пут у Београд.

Женска досетљивост. Неки мало везан, бедаст ратар, верио се са младом сељанком. Накратко пред сватове, пођоше у оближњу варош на вашар, да купе потребне ствари. Кад су се вратили с вашара, она је носила на глави велику корпу, а он је имао у десној руци палицу и водио козу на ужету, у лево руци је носио белу коку, да јој запати фелу, а ван тога на леђима котао. Кад дођоше близу једног кланца рећи ће девојче: — Јесил чуо Петре, ја се тебе бојим! — А што би ме се бојала? — Па бојим се, какав си, могао би ме у кланцу још на силу по-

љубити. — Момак се замисли мало па онда рече: — Не треба да се бојиш јер је то немогуће У једној ми је руци палица и уже, за које је везана коза, у другој руци кока, а ван тога на леђима котао. То је као да су ми везане руке. — Е, каже девојче, ал кад би ти, кад дођемо усред кланца, забо палицу у земљу и везао за њу козу, а кад би коку метнуо на земљу и поклопио ју котлом, онда би, какав си, могао ме још пољубити. — О женска досетљивости, рече момак у себи. Па кад дођоше у кланац, он забоде штап у земљу, привеза козу за штап, метну коку на земљу, покри ју котлом и ижљуби своју досетљиву вереницу.

Француски војник у ропству код Немаца. Ових дана вратио се из Немачке један француски војник, који је војевао против Немаца још 1870. и 1871. г. Војник овај је заробљен од Немаца на бојишту и одведен у једну немачку тврђаву. Али ту су немачке војничке старешине тако сурово с њиме поступале, да је морао сирома у један мах да се побуни против те суровости, па стога осуде га на тридесет година робије. Сад је изишло време његову робовању и он се вратио својој породици у Француску. Исти војник прича, да су још шест војника тако прошли као он, али сад не зна шта је с њима. — Ај, суровости, суровости, колико ће још сиромаха да страда, па да се увиди, да људска покољења треба боље васпитати.

Побуна на једном енглеском ратном броду. Из Лондона јављају, како су се побунили морнари у пристаништу код Хонг-Конга а на броду што се зове „Барфлер“. Морнари су приликом побуне искрхали сав намештај на броду, а то зато, што официри не хтедоше допустити, да морнари празнују и одмарају се о римском Божићу. Уз то им је криво, што су официри неправедно поделили оно, што је у Кини попљачкано и у пристаниште донето. — Из овог се види, каква лепа љубав влада међу енглеским војницима и старешинама њиховим. Благо војсци, где се млађи буне против старијих.

Становништво у Уједињеним Северним Америчким Државама. Према овогодишњем попису становништва у Уједињеним Северним Америчким Државама, има тамо 76,295.220 житеља. Године 1890. било је 63,069.756 душа. Становништво је дакле за десет година умножено са 13,225.464 душе или са 21 постотком. Највише становништва има у држави Њујорк: 67,268,009, а најмање је у Меводи, где има 42.334 душе.

☛ **Због божићних празника изићи ће идући број нашег листа у петак.**

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

Стигли 23. децембра.

Будимпешта. Председници депозита и ескомтне банке изјављују, да је злонамерно измишљена она вест, која труби да је Сел од ових завода примио какових новаца и да са њима стоји у вези.

Преторија. Више бурских чета продрли су у Бечуанију и Грикву. Бурска војска, којој су се придружили усташи још је само за 4 дана удаљена од главне вароши Капа.

Лондон. По вестима из Бејра стигао је тамо брод „Херцег“ са 136 Сомалина и Абисинаца, који су били врбовани за мине у Родезију. Нису хтели да се искрцају, јер, веле, они су врбовани да раде у варошима. На броду је настала туча. — Полиција је дозвата у помоћ и једва јој је пошло за руком да побуну савлада. 1 Сомалин је убијен, 26 су рањени. На броду је остало само 50 Енглеза, јер су сви други поскакали у море и нестали. 9 полицаја је рањено.

Божићње прасе.

Полете анђео на земљу, баш кад ће да буде дан рођења Христова. Полете, да види, сећају ли се људи онога, који се тога вечера родио у Витлејему? Знају ли још шта је проповедао и следују ли његовим стопама? И учини се анђелу, да је помео пут, јер се већ и уморио, а никако да сагледа земљу...

Па опет, није се помео. Епо се прострла пред њим голема земљина кугла, само као да није више тамо, где беше пре. У безграничном простору пала је ниско, веома ниско. Тако се бар учинило анђелу.

И кад ће већ да слети на земљу, опази мало свињарче, где гони свој чопор дома. И дође му у памет: што ли ће људима ове прљаве, ружне животиње?

И виде за тим ратара, како је догонио у авлију сламе, да је тог вечера простре по кући, а за тим узе секиру и оде у шуму, да одсече бадњак. А анђео пође невиђено за њим. И кад дође ратар на крај села до мале и трошне колебе, завири у њу и спази изнемогла старца, где зебе крај хладне пећи. И проговори му: — Учини љубав деда и дођи вечерас к мени, да проведемо благе дне. Поделићемо што се нађе!

А кад је одсекао бадњак и враћао се дома, наиђе на неколико деце и рече им: — Како је децо? Е да ли ће што бити од вертепа? Немојте да ме обиђете!

И већ хтеде да уђе у кућу, кад спази свог најближег суседа, где стоји на врати и као да окреће главу. Човек са бадњаком застаде и рече: — Брате! Сутра је и тако — Божић. Кад изађемо из цркве, не остаје нам друго, него да као добри хришћани „мирбожамо“, изљубимо се и опростимо један другоме. Па зашто и сад да окрећемо главе и не пружимо један другоме руку?! Веселије ће нам горети бадњак...

И виде анђео, где пружише један другоме руку и у оку његову заблиста суза радосница...

Али пре но што ће да се поврати анђео у небеске висине, наднесе се и завири у велику и пространу кућу. Зловољни господин отпустио је тек мало час слугу само због једне једине неуљудне речи. А мумла у себи: — Види безобразника; мисли да сам му раван! — А у кући тој нема сламе, јер госпођа не трпи, да јој се кваре скупоцени ћилимови. И у ту кућу не улази вертеп, јер господин пати од раздражених живаца, а госпођа је учила гласовир, па не може да слуша „дреку дечију“. А шта је то „мирбожање“, о томе знају и господин и госпођа само толико, да је то неки простачки обичај.

И дуго се окреташе анђео по кући, да види бар неки знак — Божића. Завиривао је у угловима срца, и у угловима куће, али ничега не нађе. Па опет, једном опази, како се слушкиња спрема, да закоље прасе, — божићње прасе.

И сети се анђео оног свињарчета, који је гонио оне ружне и прљаве животиње, те уздрхталим гласом шану: — Да нема тих животиња, ови не би ни знали да им је Божић! Код њих се очувало од успомене на Божић једино још: — божићње прасе.

И тужно махну крилима, да одлети у рајске висине, а донде је тако далеко, далеко, јер земља у безграничном простору пала је тако ниско, ниско.

Оцене и прикази.

Књига за женскиње.

Пред нами је нова књига: **Домаће газдинство** са 170 слика. *По својим предавањима* написала: **Љ. Сладојевићева,** управитељица вишег завода за васпитање девојака. Издање: Српске краљевско-дворске књижаре Мите Стајића у Београду. Цена 6 круна

Као што се види, ово је управо извод из онога, што се о том предмету предаје на тој средњој девојачкој школи. Али ова је књига не само згодна за ту школску потребу, већ и за потребу свег српског женскиња: и домаћица и оних, које мисле и које се спремају да постану домаћице. И то не само с тога, што у нашој књижевности још нема такова дела, већ баш за то, што је ово дело својом ваљаношћу то потпуно заслужило. Они основани погледи, онај српски дух и калуп, онај јасан и лак — рекао бих — француски стил — то су врлине овога дела.

Ево само неколико примера за доказ:

„Васпитање се не сме управљати *по моди*, већ по *народној потреби*. На жалост, многи неће то да разумеју, већ мисле, да се целокупно васпитање састоји у знању туђих језика и познавању лепих вештина... Нешто знања из физиологије и технологије потребно је свакој женској! Мати мора познавати законе, по којима се развија тело и душа дечја“.

„Изучавајући историју свога народа, познавајући се с установама и законима своје земље, женскиње ће се васпитати за свесне грађанке..., како би умеле развити код деце љубав према отаџбини и... резултати родољубље својих мужева“.

Управо домаћим газдинством, вели писац, може се показати, „како више образовање не одвраћа женске од вршење домаћих дужности... Образовање им даје моралну јачину, која им снажи углед у породици и друштву. Оно је наоружава за трудну борбу живота и даје јој снаге да кућу одржи“.

Узгред наводи доказе у напомени. „Најдуховитија жена XVIII. столећа, Маркиза Севиње, била је примерна домаћица. Иста рука, која је писала писма узор стила и материнске нежности, издавала је послуги лојане свеће и записивала је кућевне трошкове... Из писама и мемоара кнегиње Лиње, гђе Монтеспан, Жофрен, Рамбује и Лафајет — види се да су те велике госпође водиле бригу о кући“.

Иза оваког приступа може се закључити, како је израђен сам предмет.

Чуј ме нешто о девојци: „... *треба да је највећа* помоћ у кући... да је највећа радост својих родитеља. Својим веселим расположењем она може развеселити целу кућу. Она ће највећу пажњу поклањати најстаријим члановима породице... Онима, чије су очи ослабиле, читати; забринуте безбрижном, невином шалом расположити; млађу децу забавити поучним причама „помагати им при учењу... матери да помаже у кућевним пословима. А ако је мати слабога здравља, она треба са свим да је заступи. Тако ће ваљана кћи не само одужити се родитељима, него и себе усрећити“.

„Најбоље је да девојка не ступа сувише млада у брак а нарочито док није појмила дужности и обавезе, којима се предаје. *Свестрано образовање и овде је најбоље јемство*“.

„Између заједничких дужности у браку, васпитање деце припада матери... Није одвише, ако и овде наведемо. да су сви врсни људи и жене имали разумне и добре матере“.

„Сама љубав материна није довољна да сачува душу и тело детиње од штетног утецаја. Матери је потребно нарочито образовање и познавање човечје природе“.

„Само ако су одлучност и љубав уједначена у мајчином срцу, она ће моћи добро васпитати свој пород... Мати разнежава и ојачава срце детиње на своме срцу, њена се нарав огледа на дечјој нарави, њена мисао на дечјој помисли, дечја бистроћа огледало је материне бистроће или брижљивости“.

Вредно је истаћи код „Управљање децом“: „Мати је природна васпитачица деце; међу дужностима, што их живот жени налаже, највеће, најтеже и најсветије су дужности материнске... практички се пак спремају девојке за матере, негујући, под материним упутством, своју млађу браћу и сестре... По духу, који у кући влада, најлакше је видети, да ли мати разуме своје послове.. Она мора непрестано развијати код деце добре особине, а рђаве сузбијати“.

Пустисмо, ето, само дело да говори за себе, и то само са неколико изведених реченица, које су довољан доказ, да ваља цело дело имати.

Сувопарно би било наводити садржај, који сам обухвата 2 листа. Само ћемо додати, да су рецепти за готовљење јела, теста и т. д. удешени и за великашке а сиромашке домове, да су српска јела нарочито описана; а тако исто су и српски главни обичаји (слава, брак, рођење, Божић и т. д.) изнети у правој њиховој изворности.

А сви наведени послови, обичаји, алатке, прирођења и сами „редставници појединих чинова осветљени су оригиналним сликама српскога увуса. Ово се дело може препоручити нашем женскињу.

н+м

Наши календари.

У карловачкој митрополији има 185 хиљада српских домова. Године 1890. знало је читати и писати у карловачкој митрополији близу 300 хиљада особа (Срба и Српкиња) а за последњих 10 година се тај број знатно повећао. Можемо рачунати, да данас у 100.000 српских домова има бар по једно лице које зна читати и писати.

Па опет зато, ни једна књига у нас не може да се прода у много хиљада примерака. (Обично се продају наше књиге највише у 2 хиљаде примерака.) То је с тога, што у нас и писмене куће не купују друге књиге, осим календара. Може се узети, да у нас највише 10 до 15 хиљада кућа купују бар по кад-кад ову ил ону књигу, ил држе новине. Но једва да има од 100 хиљада писмених српских кућа 10—20 хиљада, које не купе годишње календар. Може се узети, да се у нас прода годишње око 90 хиљада разних календара.

Из овог се види, како важну задаћу треба да врши у нашем народу — календар. Он крчи пут другим књигама, крчи пут српској књижевности. Јефтини, мали календари не могу да изврше ову задаћу како треба. Мала је у њима садржина па ма како добра била. (А обично није ни добра.) Сасвим је друго, велики и добро уређен календар. Ту може да буде врло разноврсна садржина, може да буде много поуке и такав календар може тек да пробије лед, отвори вољу за читање и утре пут и другој српској књизи.

Зато они, који се баве растуривањем календара, треба да уложе труда, и да учине што год могу, да приволу наш свет на куповање већих и ваљаних календара. Онај, који преко године купи само једну српску књигу (календар) може да жртвује неколико потура више, па да има календар у ком ће наћи што више поуке и забаве.

Највећи и најразноврснији календар је за год. 1901. без сумње календар „Рад“, са врло бираном, занимљивом садржином, а има близу 80 слика. Ту је осим лепе забаве, песама и приповедака заступљено и право и задругарство, и црква и школа, и повесница и васпитање, и народно здравље, и виноградарство и подрумарство, и воћарство и пчеларство и т. д. Израда је веома лепа, а цена је 1 круна.

Календар тај издало је друштво „Рад“ за издавање српских књига и новина у Руми, и о њему су се веома похвално изразили сви наши листови. Кад би календари те врсте продрли у великом броју, уверени смо, да би брзо омилели читање нашем народу и ми би видели у нашим српским кућама не само, календар, но и друге кориснекњиге...

С. В. М.

Божић — у добри час.

Написала

Милена дра Ж. Миладиновића.

Било је то у малом сремском сеоцету. Баш је била недеља после подне, и леп зимски дан. Момци и девојке су се већ враћале кући из кола.

На раскршћу стајала је једна лепушкаста девојка у разговору са једним стаситим момком; са лица им се могла читати велика узбуђеност.

„Дакле ти нећеш, да пођеш за мене?“ — Питао је девојку младић. — „Ја видим, да ме немариш, и да ме ниси никад ни волела“.

„Та ја те волим, и не знам како бих те прегорела, ал ти знаш, да мој отац неће ни да чује, да пођем за сина његовог највећег душманина!“

„Па говори још једаред с твојом маном, па је моли, што можеш већма, да се заузме за нас код твог оца, јер она може то израдити!“

„Па покушаћу још једанпут. знаш, ја те врло волим и живот бих дала за тебе, али нисам могла, да увредим оца“.

И тада су се још и даље озбиљно разговарали, а изгледало је, као да младић девојку на нешто наговара, јер се девојка уплаши, и махаше главом неодобравајући, али најпосле учини се, као да се спријатељила с његовим речима и да премишља о њима.

„Знаш шта?“ рече одлучни младић, „ја сам моме оцу отворено рекао: тебе или никоју другу! Он ме воли и неће да стаје на пут мојој жељи, ма да је у свађи с твојим оцем. Дакле, ја ћу од данас осам дана доћи, и тада се мораш одлучити!

II.

Осам дана после тога дошао је младић и опет у коло из суседног села, јер је он био са стране. Девојче је већ чекало на њега. Лице је у девојчета тужно било, а то је он одмах познао.

„Дакле твој отац неће да попусти?!“ Питао ју је шапатом. Она махаше главом у повлад, да неће.

Кад се коло разишло, отишло је њих двоје заједно. — „Па шта ћемо сад. отац волије да ме види мртву, него да будем снаха твога оца“.

„Е не остаје ништа друго, већ да одмах самном идеш, то јест — ако ме волиш?!“

„Ал' то не иде никако“, рече уплашено девојче „Како бих ја нанела таку увреду моме баби и мојој милој, доброј нани?!“

„Е па добро. Онда остани, где си, па заборави ме, као да ме ниси никада ни видела!“

„Ја те не могу заборавити, — не никада“, рече девојка уздишући.

„Па онда хајд самном, ту је и мој брат, а и кола су ми ту; мој отац ће те радо примити“.

„Ах Боже мој, — зар да оставим моје родитеље, који су на ме пазили као на зеницу ока свога?!

„Али знаш, како свето писмо вели: Жена да остави и матер и оца, и да пође са мужем“.

Мало после тога јурила су у сутону једна кола, а у њима беху два млада човека. и једна полуонесвешћена, плачна девојка. . .

* * *

Мати и отац били су као скамењени, кад чуше за бегство своје кћери.

Плачући седела је тужно мати у куту собе јој, а отац непрестано ходаша горе доле.

„Немам више кћери! Умрла ми је — још више него умрла! О седе власи, зар морадосте и ту срамоту доживети! Моје дете, моје јединче оставило ме, и живи у кући мога највећег непријатеља! — Не требам је више, не знам за њу! — Тако је говорио ојађени отац.

Момче и девојче били су већ венчани, па мада је од венчања прошло доста времена, ипак отац није хтео да опрости својој кћери. . .

Једног дана дође једна сусеткиња усамљеној матери младе ускочнице, и она јој је нешто на ухо шаптала, а мати стаде које од радости, а које од бола плакати, па утрчи брзо у кућу.

„Чујеш ли Ђоко“, рече своме мужу, „наша Милица добила сина!“

Стари побледе, те стаде тамо-амо ходати тешко дишући, брци му задрхташе, а тада махну главом и рече горко: „Ја немам више Милице, она је умрла за мене“.

Прође неколико дана и радост старе мајке претвори се у жалост, јер јој се кћи тешко поболела

„Ђоко“, — говораше тужно своме мужу — „наша кћи као да ће нас за навек оставити. Она не зна ништа за себе!“ И склопи руке пред неумољивим оцем. А њему очи потамнеше. Не мога ни речи проговорити, нешто га у грлу стегло. На лицу му се видело, да се сам собом бори. Зар он да иде у кућу свога непријатеља? За тим повика гласно, као да хоће сам себе да заглуши: „Не, не, не могу јој опростити!“

Јадна мати није ништа друго могла, већ је плакала, па у себи се Богу молила за своје јединче благосиљајући га. Та она није смела своме мужу, да се противи.

Али Бог даде и Милица оздрави.

*

Приближивао се већ Божић, велики празник Христова рођења. Школска деца већ су у велико учила божићну песму: „Рождество твоје“, те у којој кући има школско ђаче, ту се већ сада чује певуцање те божанствене песме. Али у кући Миличиног оца не беше никога, које би и бар мало веселости унео. А како је пре друкчије било! Пре је његова јединица ишла по кући певајући својим славујским гласом и спремајући за божићне благдане. А сад ова мртва тишина. Он је био сада са свим усамљен. Та бојао се и самог божићног празника. А и како му је тешко било, кад је погледао оно тужно лице своје жене. Какве је муке она трпети морала? И доиста, трпела је муке паклене. И свака права мати за своје дете осећа бар један део од онога, што је осећала мајка божја, кад је видела свога сина на крсту разапетог. Матерински бол јесте највећи, најузвишенији бол. Али и стари ратар, Миличин отац, трпео је много! Та зар Милица није и његово дете, као и њено?

Бадње вече . . . У селу влада свечан мир и тишина, коју овде онде тек прекида лавеж паса. Звезде небом трепере у најлепшем сјају, као да и оне очекују рођење Христово Небеска мирноћа разастрла се широм света, јер на тај дан је свевишњи творац излио највећу благодат на човечанство, јер му је дао свога сина: Спаса човечјег.

У свакој кући искупише се сви укућани, да проведу заједно бадње вече у миру и тишини, те да простру сламу божићну по читавој кући, да се знаде, да је Божић ту. Са свију страна чују се пушке: знак, да је слама у кућу унесена.

Стари ратар је био још увек тужан, па рече само: „Жено, упали свећу, па унеси сламу! — О Божићу, Божићу! Како си ми иначе мио био, а како ћу те сада жалосно провести!“

И затим узе мало сламе и метну је на сто и под божићни колач, а онда ораси ма унакрст прекрсти собу. Жена стајаше поред њега бледих образа и сва уплакана. Он је погледа. И њему је тешко било, срце му се стеже од бола. Та где је сада његова кћи? Али ипак се мало прибра и разастру сламу по соби. Једна суза му се скотрљала низ образ, па од бола уздрхталим гласом поче да пева: „Рождество твоје, Христе боже наш . . .“

На један мах зачу пред своји врати плач малога детета. Зачу неке брзе кораке. Старац задрхта. А старица појури к вратима. која се у тај трен отворише. У вратима је стајала уплакана Милица са малим синком јој на рукама, а иза ње се указа муж јој.

„Бабо! Нано! Опростите ми, јер без вашег опроштаја не могу Божић да проведем! . . .“

Напољу се чуло живо пуцање, а вер тепаши у пролажењу певаху: „Рождество твоје“. А у соби држао је стари отац своју јединицу ћерку у загрљају благосиљајући је и блажено посматрајући свога малог унука, док је стара мати држала за руку зета свога лијући сузе највеће материнске среће.

А сад „нека је слава Богу на висини и мир међу људима на земљи“.

После иванданског атентата.

Није више далеко дан кад ће и о иванданском атентату да изађе на свет пуна истина. Мора! Ако ћемо да се више никад не поврате они ужаси, треба разгонити мрак, који покрива тај највећи и најпрепреденији злочин нашега века.

Једва је могуће догледати несретне жртве тог атентата. Стотинама их допаде затвора, а хиљадама их је плакало за њима Али шта је то?! Главна је цел била, да се сломију и угуше сви карактери у Србији, а да се од целе земље направи голема тавница, у којој да буде угушена свака самостална и слободна мисао.

Но како да изађе на свет права истина, кад су Ђура Кнежевић и Живко Анђелић под земљом? — Не бојте се, она ће изаћи . . Ђура Кнежевић је погинуо, а по свој прилици није ни сањао, ко му је управо утутнуо онај јадни револвер у руке, који по мишљењу стручњака, није био у стању да убије ни врапца, а не човека. Ђура Кнежевић је на сваки начин заклањао некога, чије име није хтео да каже, али он није знао, ко стоји за леђима тог некога. Живко Анђелић беше већ интелигентнији, и он је морао бар погађати и нагађати истину, али он не дочека расправу.

Све једно! Завеса која покрива тај атентат бива све провиднија и ако је моја рука слаба, да ту завесу са свим разгрне. Али не било просто онима, који то могу да учине, а не учине. Они су то дужни да учине историји, дужни да учине оним јадним жртвама тог злочина, а у највећу жртву спада — Србија.

* * *

Намеран сам да изнесем на овом месту истинит догађај, који стоји у свези с иванданским атентатом а о коме догађају знаде тек неколико људи. Тај догађај треба да дозна најшира јавност. Он је поучан, јако поучан за сваког поштеног човека. Он нам најбоље показује, како потпуно невини људи могу да настрадају.

У осталом је тај догађај занимљив, управо шаљив; чита се као каква — хумореска. Ја га имам из потпуно сигурна извора, па сам се још ван тога уверавао накнадно о свему. За то смем да наведем чак и нека имена (у колико налазим то за потребно) и примам на себе потпуну одговорност. . .

Само ћу бити слободан да покажем тај догађај у свези са оним, што ће га још боље разјаснити.

* * *

У иванданској атентат хтели су да умешају све, почињући од Неве те до Јадранског мора, па разуме се, нису поштедили од тог ни овостране радикале. . .

При претресу на преком суду изведоше само једног Крезовића, а требали су по плану да изведу више њих. Димитрије Крезовић је примио на себе кривицу, да је он са радикалима у Србији преговарао о преврату и ако их је једва видео. А овај „други Крезовић“ који је требао да сведочи на преком суду, како је преговарао о преврату у Србији. са радикалима из Угарске, звао се — Сава Радуловић.

Сава Радуловић био је у Србији шеф бањевачке станице, и накратко пред атентат „изгубио је службу“. Скоро две недеље пред атентат, дошао је у Н. Сад и одсео је у гостионици код Саве Стојковића, где су одлазили новосадски радикали. Тражио је да се упозна с њима а долазио је да се тужи на своје „мучеништво“ и у уредништво „Заставе“.

Тада је дошао атентат. По неким београдским листовима, нарочито у „Малим Новинама“, писало се јавно, да су у атен

тат умешани и овострани радикали А у Н. Саду, Панчеву, Карловцима, Митровици, Вршцу и другим местима, почеше да ничу шпијуни из Србије као печурке. Није било могуће крочити ногом из стана или из уредништва „Заставе“ а да се човек не сатре преко неког од њих.

Шеф целе те гарде био је познати Сава Ивановић, и он је сваки дан долазио из Београда у Земун и Инђију, где је примао рапорте својих верних и давао им упутства.

Рад се распростирао у три главна правца: 1.) Сава Радуловић је требао да дође у Земун, где би на „пријаву“ Ивановићеву био ухапшен. Он би после малог „шеврдања“ признао своју „кривицу“, т. ј. да је из „огорчења“ што је „изгубио службу“ ступио у завереничко коло и са новосадским радикалима радио на преврату у Србији. Тада би га предали Србији, где би био пред преким судом Крезовић број 2.

2.) Беше познато, да су 19 јуна, дакле 5 дана пред атентат, састали се неки од познатијих радикала у Руми, где су били на вечери код др. Жарка Миладиновића Требало је наћи ма кога, ко би сведочио, да је оном приликом био тамо из Београда Стојан Протић и Коста Таушановић

3.) Требало је доказати, да се др. Ђура Красојевић из Карловаца, председник радикалне странке састао пред атентат са Пером Карађорђевићем.

Да је ма које од овога испало за руком, цел би била постигнута, овострана радикална странка компромитована, утисак „Заставин“ ослабљен, а за тим би већ дошле дуге истраге и испити и ко зна какав крај.

Господин Бадемлић и онај, који му стајаше за леђима, нису имали среће. Они су гледали како им се један по један план руши и обелодањује у „Застави“ баш онда, кад су мислили, е им је успех у џепу... Но да идемо редом:

Одмах по атентату дошао је Сава Ивановић у Руму код дра Кустудића, који беше побегао из Србије од насиља. Почео је да га зивка у Србију и да му обрече куле и градове. Тражио је само једно. Да др. Кустудић потврди како је код др. Жарка Миладиновића био на вечери 19. јуна, пет дана пред атентат, поред осталих Јаша Томић, Стојан Протић и К Таушановић.

Др. Кустудић се згадио на тај предлог, али хтеде да дозна све. Није примио понуду, али је није одлучно ни одбио. Ивановић је био блажен, дао му је имена проданих душа из Срема, с којима да ступи у свезу, а нарочито му је препоручио Саву Радуловића.

Др. Кустудић је одмах испричао свеколме је требало. те дође у Н. Сад. Ту је решено е је најбољи пут, да даде јавну изјаву о свему и да се тим начином поремете замке. Др. Кустудић је пристао. Ал да изјава његова изађе тек онда, кад се он склони, јер је био тврдо уверен, да тај корак може платити главом.

Кад је отишао у Руму да се спреми за пут, наиђе на писмо Саве Радуловића. који га зове одмах на договор у Земун ил Инђију. Уједно му саопштава адресу Саве Ивановића, јер је Ивановић забоpавио оставити своју адресу дру Кустудићу.

9. јула требаше Сава Радуловић да буде ухапшен у Земуну и да изда „тајну“, а 6. јула изађе у „Застави“ изјава дра Кустудића, цео план обелодањен и уз то писмо Саве Радуловића, које је писао дру Кустудићу.

Чим је то писмо изашло у „Застави“, Саве Радуловића нестаде из Н. Сада... А и остали шпијуни повукоше се у Варадин и Каменицу, све док није дошао за министра унутарњих послова Живан Живановић, који је у том гадном послу хтео још једном да проба срећу.

Српски генерални конзул у Будимпешти Ђока Барловац, плео је опет са своје стране замке. Познато је, како му је Милан Симуновић доводио људе, па чак и жену, Р. Милинковића-Алавантића. Он је свакоме говорио, не да каже чисту истину, но да ће величина награде бити према важности исказа.

Позната је она полемика између „Заставе“ и Барловца у тој ствари, познато је, како се Барловац затрчао, те у „Пештанском Лојду“ нехотице признао оно, што га је са свим обрукало.

На послетку је изашла у „Застави“ изјава г. П. Панајотовића трговца из Руме којом је изашло на видело, да су му Барловчеви агенти нудили велику своту новаца, ако потпише изјаву, да су на оној вечери код дра Жарка Миладиновића у Руми били С. Протић и К. Таушановић.

И сад већ поче да излази у „Застави“ откровење за откровењем. Изашла је на јавност ствар Роберта Бека дрвара из Сушке. Њега су одмамили у Градиште, Србију, и тамо је од њега тражио Прокић, да сведочи, како је Пашић прелазио у Сушку и тамо се састајао с једним непознатим господином. Бек је морао да потпише неку изјаву, коју му нису ни прочитали, али је он обелоданио ствар у „Застави“.

Сва та и друга откровења нису непозната. Али се не зна јавно, за оне стотине мањих случајева, где су агенти Бадемлићеви хватали наше ратаре и занатлије и обећавањем хтели да измаме од њих неистините исказе...

Поред оне ужасне покварености, с којом су плетене замке, треба нагласити, да је на послетку победило поштење Иванданског атентат истурио је на површину највеће зликовце, али је показао и то, да још има образа и поштења у српском народу. То је велика утеха.

О онима, који су у Србији били невино осуђени због иванданског атентата много је писано, ал канда најмање о Михајлу Димићу ликерџији и Пери Ковачевићу практиканту. Ти људи су требали да буду Крезовићи бр. 3. и 4. Држали су, да ће они попустити претњама и обећањима, те сведочити оно, што је тужба износила против њих и других. Но ти су људи отрпели све муке, одбили сва обећања и не огрешише душе.

... И данас ми је још пред очима човек, који је једне ноћи неопажено упао у мој стан. И кад се створи преда ме, као да из земље ниче, метну прст на уста и рече само толико: „наши смо!“ Мирно седе на столицу, и кад се исказао ко је, и ко га шаље, поче да ми прича оно. чему га научише, јер није смео да понесе никаква писмена.

То беше преобучени сељак из Србије. Дошао је да јави, каквим се нечувеним начином траже лажни сведоци против Пашића.

Окружни начелник пожаревачког округа Коста Јездић и Живота Стокић били су 14. јуна у Београду, где су доручковали код ондашњег главног команданта српске војске. Тамо је удешено да се нађу ма како сведоци и шта треба да искажу. Изнудили су изјаву од Максима Никодијевића, Јеврема Милосављевог и т. д. па је било наређено да се траже сличне изјаве у црноречком округу. То причање је изашло са свима појединостима 30. јула у „Застави“, изазвало је сензацију, и зацело немило дирнуло оне, који су удешавали, како да теку ствари пред преким судом, и шта ко да каже.

Сељак, који је донео ту вест, носио је на овој страни немачко одело, и ако донде није ни сањао да ће икада са њиме заменути гуњ и јелече.

— Зар нису могли другим путем да доставе ту вест? питао сам га

— Не! Најсигурније је било да неко дође и каже.

— Зна ли власт, да си оставио Србију?

— Каква власт! Сретно сам се провукао, извршио поруку, и сад како Бог да

— Чувај се!

— Не треба ти то да ми говориш. Ако ме ухвате, отићи ће ми глава.

— Јеси ли ожењен?

— Јесам!

— Имаш ли деце?

Његово око се рекао бих мало овлажи. Па онда рече: — Морало се учинити! Зар да оставимо да нам облажу Пашића? Зар да га на правди Бога осуде?! Какви би ми били људи?!

Ох, тај честити и непокварени свет! Ко може да клоне, кад види поред наше данашње срамоте, онолико поштење и пожртвовање. . Нек раде они мали, ниски и подли што год хоће. Та они ће и један другог да презиру. А кад се покрену и заталасају ови храбри, поштени људи, они ће да занесу, да одушеве свет, и њихова ће мисао да победи

* * *

Но где сам се део? — Та ја сам намеран да вам причам једну истиниту хумореску из оних јадних дана Ево је:

Атентат се догодио 24. јуна, а већ 7 дана доцније, (дакле 1. јула) добио је тадањи српски генерални конзул у Будимпешти, Ђорђе Барловац, из Београда акт, у коме је било у главноме ово: „Доказано је исказом веродостојних сведока, да се пред атентат, 23. јуна, састао у Доњем Ковиљу, на Дунаву, Петар Карађорђевић са др. Ђуром Красојевићем из Карловаца, Шандором Радовановићем из Карловаца, и Алексијевићем из Оршаве. (Колико сам дознао, овај је господин рођак Карађорђевићима.) Нека поради, да се поменутим личностима претресу станови, и „узму на одговорност“ (значи да се уапсе) као и да претресу стан уредништва „Заставе“, и још неких људи из Новог Сада и Карловаца, који стоје један с другим у тесној политичкој вези, јер је доказано, да су прекосавски радикали и Карађорђевци заједнички са Петром Карађорђевићем и са радикалима у Србији радили на атентату.

Барловац је одмах отишао министар-председнику и министру унутарњих послова Селу. Министар-председник Сел, није хтео слепо да ускочи у ту ствар. У онај мах беше већ сва европска дипломација и целокупно јавно мнење свега света пуно уверења, да су власти у Србији на кривом путу, и да не траже виновнике атентата у редовима оних људи, где би их могли наћи.

Министар-председник је обећао генералном конзулу Барловцу, да ће изаслати највештије детективе да утврде све појединости о оном састанку, и да ће после тога најстрожије поступити. Уједно је изјавио, да ће детективи из Србије, који трагају у ствари атентата, уживати сваку могућу заштиту. (Отуда се и може разумети она поплава шпијуна из Србије, која се излила у наше крајеве.)

3. јула ујутру освануше већ у Новом Саду Јесенски инспектор детектива са још једним помоћником. Он је одсео у Гранд хотелу Мајеру, под именом Нађ, а његов помоћник у хотелу код „Јелисавете“ број 24. и 25.

Новосадска полиција није о свему знала ни беле, јер она у свима овим трагањима није учествовала. То закључујем отуда, што је инспектору детектива била на руци само једна приватна личност из Н. Сада.

Из Новог Сада кренула је истрага у Карловце па онда „на лице места“ у Д. Ковиљ. Тамо је био увучен у тајну г. Б. Он је искао и добио новаца да приреди ужину на коју је позвао све оне. за које је знао да познају др-а Красојевића, те који ће избрбљати да су га пре недељу дана видели, или говорили с њим Много се пило, и много се испитивало, тражило и њушкало...

Прошло је четири дана... Детективи су радили на две разне стране, и састали су се у вече у хотелу „Јелисавети“ у соби број 25. Тамо је био инспектор Јесенски, други детектив; Б. из Дољ. Ковиља, и повереник из Новог Сада, кога сам раније споменуо. Може бити, да је у побочној соби био и какав радознао путник, а ако је био, могао је без сумње чути веома занимљиве разговоре. Цела ствар се претресала веома исцрпно.

Напослетку дође дотле, да се састави извештај о резултату истраге. Тај резултат је био веома мршав. Повереник из Н. Сада и онај из Ковиља, диктирали су читаве стране: ко су све радикали у Новом Саду и Ковиљу и колико су они способни за све. Као занимљивост уведоше у записник и то, да је у Н. Саду, Карловцима и Ковиљу опште мишљење, да је атентат удесио сам раскраљ Милан. Да,

да, али шта је са састанком с Петром Карађорђевићем?

На то је изјавио повереник из Ковиља, да он има јаких основа подозрења, како је тај састанак доиста био у Доњем Ковиљу и да ће најдуже за 8 дана прибавити потребне доказе. И најужасније је то, што би он можда у истини био у стању да их — набави.

Шкрипи перо по хартији, кад собарица закуца на врата. Јавља, да је ту један господин из Будимпеште и жели да одмах говори са господом. Пустише га То је био Шелеји (рекао бих бар по опису, да је био он).

— Како је? пита.

— Прилично. Имамо пуно наде, да ћемо све открити Већ смо ухватили траг.

— Јест, ухватили сте ђаволску матер, каже им он. Поцепајте цео тај записник, па да сутра одемо даље.

— Куда?

— Па у Доњи Ковин. Јер онај састанак са Карађорђевићем није био у Доњем Ковиљу, него у Доњем Ковину. Име су рђаво разумели. (Није Alsó Kovily, него је Alsó Kubin.)

Ах!

Чисто човек да каже: штета! А како би то било „лепо и занимљиво“ читати, да је г. Б. нашао у Доњем Ковиљу доказе и сведоке, да се тамо др. Ђура Красојевић доиста састајао с неком господом 23 јула, па кад би га већ затворили и може бити осудили, да се тек онда испоставило, да у пријави није ни било Доњи Ковиљ, него Доњи Ковин.

Детективи су отишли сутра дан у Доњи Ковин, вероватно јако расхлађени. а вероватно нису могли да нађу ничега јер је ствар легла.

Кад сам сутра дан причао др-у Красојевићу целу ствар, он загледа у своју књигу рочишта, показа ми прстом на датум 23. јуни и рече само толико: Ево!

Ја се насмејах, седох за сто и написах г. Барловцу овако писмо:

„Господине! Оканите се узалудна посла, бар што се тиче г. Ђуре Красојевића. Јер он је оног кобног дана 23. јуна, обавио у Карловцима 5 рочишта и може то увек судски доказати. А од Карловаца до Ковина не може се прелетети. Не остаје вам ништа друго, но да пишете г. Бадемлићу и компанији, да измисле нов датум. Држим, да им то не ће пасти тешко“

—

Ствар је већ давно заборављена. Само се мени чешће врзе по глави, како би то ипак било „лепо и занимљиво“, да се није испоставила онако брзо забуна о Доњем Ковиљу и Доњем Ковину Па да је др. Красојевић „одседео“ бар донде, док не би судски доказао, да је оног дана имао рочишта у Карловцима.

Боже сачувај да сам злурад! А помислите само на оне доказе и сведоке, које би покупио господин повереник у Доњем Ковиљу! То би злата вредило! Доказало би се, да се са мало добре воље, може доказати — све. А држим. да би за то тек вредило одседети неко време.

J. T.

Буч.

Знате ли шта је то буч? Не знате! Е види се да нисте из Баната!

Дакле: буч је у Банату онај благ дан у години, када благочастива општина у славу божију, а на рачун св. цркве, попије осам акова вина и ракије, опали сто прангија и разлупа стопе десет које глава, које носова. Једни мисле, да буч долази од мађарске речи búcsú, но то је погрешно мишљење, јер búcsú значи српски кирбај, а буч долази од српскога глагола бучити, јер тога и следећих дана гостима бучи глава од пића и од гостију. Попови зову наш буч храм цркве, а учитељи га зову црквена слава. Ал' и јест брајко то слава! Кад се један паметан одборник нашао па предлагао, у одборској седници да се не држи буч, једва је утекао. „Шта, вели председник, зар смо ми марва? Та марвинче не зна шта је Бог, па га и не слави, а човеку је Бог за то дао памет, да га слави. Ја предлажем, да се донесе четир хектолитра вина и 20 литри ракије; кад се слави Бог, не треба штедити, а хвала Богу, има св. црква још толико новаца, да достојно прослави Бога, кад је њен храм“.

Па хајдете, драги читаоци, да видите наш буч т. ј. да видите, како ми у Поморишју и Потисју славимо Бога! Но пре тога, да кажемо, шта су Србину биле црквене славе.

*

Наше црквене славе су један од најлепших наших црквом освештаних обичаја. Важност и значај њихов особито се показао за време турскога ропства. На њих се слегао народ из целе околине, ту се упознавао, братимио, и пријатељио; ту су се завађени мирили, а народне старешине се уз чашу вина, свирку и игру саветовали и договарали о свакој важнијој народној ствари. Ту су гуслари у својим песмама славили јуначка дела народних јунака, а тиме одржавали у народу свест и уверење о његовој снази, те га чували, да не клоне духом и да не очајава. Гусле уз манастир очуваше нам народ и један део ослободише! Та на црквеној слави се први пут зачу реч: слобода или смрт!

Па и данас имају наше црквене славе свог значаја, особито код некојих знаменитијих манастира, где се народ скоро из свију крајева Српства састаје, па се упознаје, распитује о свему и свачему, па према томе мери своју снагу, — сазна је, где га све има, колико га је и шта има. Па зар то није важно?

И на тим славама се једе, пије, пева, игра, весели, али све то није ни близу као — наш буч. И наш буч је слава, али каква слава! Чика Јован Змај је баш велики песник, па опет није могао у својој песми „Слава у Дангубовци“ да достојно опише — наш буч.

Па хајдете, драги читаоци, са мном, да вас ја проведем кроз наш буч — та ја сам баш прави Банаћанин, па баш из Поморишја — а ту је буч — код куће!

*

Већ на три-четир недеље напред почиње спремање за буч. Домаћица затвара гуске за кљукање, одабира живину, коју ће на тај благ дан поклати, па је меће под кошар, да је боље храни; домаћин носи жито на машину, да самеље „на бело“, распитује, где је добро вино и ракија; ако има велику девојку у кући, продаје (ако има) храну или марву, па јој купује свилу, рукавице, „кроглу“ од плиша, рутаво („боа“), паразолу, лепезу и већ остало што је нужно једној ратарској девојци. Ако нема ни хране ни марве, — има фала Богу кредита: да ће Чивутин на нову храну. Ако је у домаћина швигарац или швигарица, па их треба замомчити или задевојчити, и то се оставља за буч. Тога дана обеси отац о врат: сину токе, кћери дукате, а Чивутину — два ланца земље. А и право је: нека тегли Чива земљу — стара је, — а остари, што кажу и човек а где не би земља.

Па не само газде и земљаци, него сви: цело се село спрема; чак и највећи ленивци и бекрије иду тада у надницу, да заслуже коју крајцару, те да и они прославе Бога, ма и најскромније — да се опију. Питао сам једног нашег скелецију на Моришу, је ли кад год пио пива. „Јесам господине! Пијем сваке године о — бучу“. А стари чича Рема, што ложи пећке у школи, пуши целе године багов, а о бучу — цигаре.

Па и славни месни црквени одбор се ужурбао. Председник сазвао чланове, да се саветују, одакле ће донети вино, пошто и колико. Па кад се споразуму, председник дозива црквењака и достојанствено му наређује: „Јеси чуо ти Глишо! Тутор и један одборник ће сутра донети пиће за буч, па ћете га запечаћено метнути на корош до буча, а ти пази, па да се ниси главом шалио, да се на бучу први опијеш, као лане, јер ниси ти — најстарији. Па немој да развлачиш пиће као лане.“

Црквењак само клима понизно главом и говори: „Разумевам, разумевам“, а у себи мисли: та већ — то је моја ствар!

Пред сам буч се спрема, пере, паје, кречи, чисти, пегла, да ти је чисто жао, што буч није бар једанпут недељно. Домаћица коље живину и меси, а домаћин продаје шта му до руке дође, па вуче пиће и спрема новаца, да сутра све утуче — хоћу рећи, да прослави Бога.

Ни да с роговима долази буч, не би се тако ужурбали!

Да не бих заборавио, споменућу овде, да наши бучови падају у најлепше и најзгодније доба: од летњег св. Николе па до Мале Госпојине — даклем: кад има најмање кише и највише новаца.

Ако се догоди, да баш у незгодно време падне, ми га преместимо. Тако н. пр. у Српском Крстуру је прави буч о Ђурђицу 3. новембра, али га нико не држи, него су честити Крстурци позајмили буч од Мађара. Има у Крстуру нешто мало сиротиње мађарске, па имају и малу богомољу, која слави св. Теклу — 10. септембра, дакле време, што кажу, као скројено за буч. Браћа Мађари прославе Бога до подне у цркви, а Срби прихвате после подне, па га славе по три дана по биртовима и шатрама.

*

А сад смо, драги моји читаоци на бучу. Не ћу да вам описујем први део т. ј. пре подне, јер прави буч почиње тек после вечерња, кад се колач пререже, а вечерње тога дана изнимно почиње већ у два сата, јер је народ нестрпељив, па хоће и без вечерња да изваља бурад из цркве.

Црква свечано искићена, а порта баш за весеље удешена: код цркве у хладу дугачак сто: на њему крст, свеће, кољиво, колач, чаше и бокали; око стола клупе, а тик уз црквена врата — бурад. У прочељу свештенство, до њега учитељи, па редом гости по старешинству: нотарош, писар, кум, председник и тако — редом. Точи црквењак, а служе тутори. Док попови напијају у славу божију, а у здравље краљу, владици, народу, куму и свима редом до — црквењака, да видимо, шта је око порте.

На сокаку шатра до шатре, па га загушиле: бирташи, колачари, алвари, ђочари „рингшпил“, па фотографи, па бели мишеви и штиглици, што извлаче цедуље, мало даље онај, где се набацују карике на брице, уз њега машина што пева (фонограф) — једном речи свега више него на једном рђавом вашару. На сред сокака свирају шабачки хегедаши са београдског Дорћола; примаш задигао врат, на коме набрекле жиле од напрезања, избуљио очи, па својим излумпованим рапавим гласом, који никад не промукне, пева „Јованчићи дилберчићи“ и „Думитра мајка карала“ тако, да дерањем загуши глас звона, што звоне у чије здравље, а кад бегеш удари у бубањ, не чујеш прангије! — Мало даље свирају под шатрама разне дружине, међу којима највише упада у очи Рада и Тоша из Мола са својом компанијом у — фесовима. (То овде врло импонује.) У другој су Мокринци, познати певачи, у трећој Ђалинци и — ко ће их све изређати! Код „рингшпила“ пишти вергл бого моја — до Мартоноша се чује. Бирташи утростручили снагу: запушачи од пивских флаша лете у ваздух као ракетле — жагор, галама, дерање!

Лецедери с десет руку послужују, а с двадесет очију пазе на дечурлију да не краду, јер се некако сумњиво облизују. — Мало даље дере се алвација: „Хајдете брзо купујте алве, док нисам — бацио!“

Код фонографа читава војска: Чива поређао њих десеторо око стола, сваком турио цев у уво, отворио машину, па док машина пева, Јуда даје такт руком, слушаоци са цевима се смеју, а они около да помру од љубопитства, што не знају, како је то! Не могу да дочекају ред, макар што Чива подиже цену, а смањива време и ноте.

Још је живље око фотографа. А богме и није шала: за 20 новчића добијеш своју рођену слику — као пљунуту! Да јевтиније прођу, загрле се по више њих, па се сликају у групи, а кад после неколико тренутака изиђу и покажу слику, другови их заокупе: које си ти, које је Пера, а они и сами не знају одмах, док се не поређају исто онако, као што су

пред апаратом стојали! А и јест то ствар — така слика! За 20 крајцара таки леп спомен деци — и после толико година имају парче намазана папира!

Код дрвених коња (рингншпила) читава војска: момци јаше на дрвене коње, а девојке и старији седе у каруцама; около њих дечурлија из целога села жељно и тужно погледа на оне срећнике, којима је Бог дао четир крајцаре, па могу да се — врте. Они што окрећу имају право, да сваки пети пут сами седну и возе се, али — и ту не могу сви стати! У томе погледу су најсрећнији на бучу: ешкути, подбиров и чендири; они су на бучу као неки сукули (Сукул је јагње близанче или јагње сироче, које не доји мати нити је у чопору, него га домаћи млеком отхране. Обично га у кући сви волу и хране.): они држе ред, дакле општинска полиција, па као такови, код цркве добију вина, под бирташким шатрама пива, од лецедера колача, код алвара алве, код фонографа забадава уживају — и све то они лепо издрже, а кад дођу до рингншпила, ту их бадава возају, док им се не смучи, па — не захвале на части! Онда почињу опет из нова. Па зар је онда чудо, што је многи и многи горко уздахнуо, што није ешкут, макар само на бучу!

Па да видите, није ни то мало уживање набацивати на брице: купиш за крајцару четир карике, па набацујеш; не потрошиш ни стотину карика, а добијеш рожану брицу од пет крајцара. Ти се смејеш, а онај се газда од брица̂ једи!

Док смо се ми шетали, нису ни они код цркве седели скрштених руку: попови изређали „званичне“ здравице, па прешли на такозване „специјалне“, а дотле се већ и друштво подобро одушевило, па сад купе прилоге за св. матер цркву. Напред иде тутор с иконом, за њим попа с табаком хартије и оловком, а за њим опет учитељ иде и поји тропар храма — наравно уз секунд осталих гостију; на ћошку стола стоји други тутор и држи белу мараму. Први целива кум и метне на икону свој прилог; тутор викне: „Кум поклонио два сребра и веко жита, — Бог да прости!“ Попа забележи, учитељ поји, други тутор махне марамом, прангија опали, звона зазвоне — а кум се топи од милине! — Тако то иде редом, док се сви гости не изређају. Упада у очи, да се врло много хране поклони, али сваки дода: „на лето“, — а кад дође лето, а мили гости св. матере цркве главу дају ал' жита не дају! Што добије тутор код цркве, то је добио, а обећано је — забележено!

Око девет часова у вече на сокаку се све утиша, а код цркве и у бирташким шатрама онда тек почне весеље у сва звона. Но ко хоће баш право весеље да види, нека иде код попе — а ту је сваком слободно, кад је буч. Какви се ту не навуку! И крштени и некрштени! Има их, који воде евиденцију о славама, па чим почне сезона, они заређају с једне на другу: још се добро и не истрезне од једне, а већ иду на другу. Дођу у цркву, а после литурђије дођу попи да честитају славу, па док они попију по коју чашу пива или коњака, а ручак на столу. Наравно, да попа као паметан човек зна шта треба да ради — а знају и гости, јер ту их чак и сутрашња вечера затече! Ту се пева, игра, наздравља, пију „брудершафти“, препире, свађа, и већ све друго, што се на правом весељу ради.

*

По Дарвиновој теорији, кажу бар неки, човек је постао од мајмуна. Нека му верује ко хоће, али ја му не верујем. Да је он био на појутарје нашега буча, кад ми перемо ноге свецу, са свим би се о противном уверио, т. ј. да је мајмун постао од човека. На сокаку је до подне као и јуче. Но уђимо под коју бирташку шатру. Цела шатра плива у просутом пићу, а у њему развучена парчад од разбијених флаша; столови исполивани, клупе покрхане, како су ноћас вадили ноге из њих, кад су прали своју „повређену част“. Промукли музиканти хоће да певају, па само сичу коју скаредну песму на мамурлук, а прсти им натекли од жица на гитарама. За једним дугачким столом седи десетак веселе браће, а пред њима читава шума од пуних и празних пивских флаша: један блед, жалостан само клима главом, други се зацрвенио, па избуљио сањиве очи, као да их присили да морају још гледати; трећи искривио главу па седећки спава; на један крај уста му виси празан „цигаршпиц“, а из другог му се прелива нешто на капу. Четврти се још држи: пуши, пије и пева, а жиле на слепим очима му набрекле, па бију, мислиш пробиће кожу. Тамо онај лежи на клупи и спава, прљав, подеран, изгребан; онде опет један се свађа с бирташем, што му не да пиће, док најпре не плати. Двојица се ухватила па играју; од чизама ископали читаву јаму, а тек што језик не исплазе. И — тако даље!

Пред црквом још стоји астал; на њему чаршав уваљан у просутом пићу, а искапан од воштаница, што су ноћас гореле; празне чаше и боце разбацане на све стране; на сред порте празна бурад искренута тумбе — символ највеће празнине. Пијани црквењак хоће да спрема, а све носи с једног краја на други — па онда почиње опет изнова.

Завиримо сад мало и у једну „отмену“ кућу — што кажу пулгерску.

И ту весеље још траје. На столу је пуно пића свакојаког и остатака од разних слаткиша, воћа и „фруштука“. Тешко ће и томе чаршаву праља икад лице извадити: ракија, вино, пиво, кава, пепео од дувана — све је то у њему. Па и гости су још весели: свирци им свирају, а једни од њих певају — истина промукло, али тек певају. Уз њих се двојица препиру, а двојица се већ часте: лажеш, ти си безобразан кад смеш то рећи итд. (То су они, што су ноћас пили „брудершафт“.) Домаћин их развађа, ал' они се расрдили, па траже капуте и шешире — хоће да иду кући; домаћин не да, жене плачу и на послетку за љубав домаћину и својим женама враћају се за сто и у знак сталног мира и пријатељства избалаве се! — пардон! пољубе се. Две-три госпођице селе једна до друге, налегле се и завиле у једну велику мараму, па кроз уморне очице вире као миш из трица; према њима два мамурна младића искидаше се од курисања, а оне од милине — зевају. Један весео гост скљусио домаћинову тетку, гошћу, у један буџак, па јој прича о својим коњима; особито хвали ждребе, да је од царске поврзе и куне се, да је дао 10 ф. за поврзу, а тетка од чуда — заспала! Домаћица сваки час зивка домаћина и нешто му шапуће — домаћа тајна, на коју се мили гости ни мало не обзиру, но с пуно стрпљења чекају киселу чорбу, да их „рештаурира“, а дотле ће се и они „слабији“ као и они, што су „дебље вукли“ испавати на диванима, наслоњачама и по разним буџацима, па да се почне „весеље“ из нова — у славу божију а за здравље грешног домаћина! Докле ће трајати то весеље, зависи од домаћинове — среће, јер гости кад пођу на буч, оставе код куће све обзире. Овде је таки адет и — нема замерке.

*

Читаоче! Јеси ли видео кад год бојиште после жестоке битке? Ето тако изгледа село после буча! Све ломно, искидано од пића и теревенке — све мртвим сном спава, као уморена војска, а цело се село претворило у једно велико буре, из кога куља смрад од ускислог пића. У порти и око цркве, једне клете травчице нема; на сокаку пустош као да је кроз-а-њ Атилина војска прошла. Дечурлија се расула по заосталом ђубрету и папирима, па чепрка, тражећи ексере, канап, новце и друге изгубљене, бачене и покрхане ствари. У „отменим“ кућама се три дана ветри, спрема и чисти, да се поврати ред, ал' за то се још дуго осећа траг од буча!

*

А сада, драги читаоци, кад сам вас тако лепо провео кроз наш буч, дозволите ми, да мало рачунам.

Моја општина има око 1600 душа српских. Ја сам пре две године хтео знати, колико ми потрошимо у „славу божију“ о нашем бучу, па сам заишао код бирташа, колачара и т. д. и замолио их да ми кажу, колико је који пазарио у та два дана. Како су они мени казали, тако ћу ја вама. Имајте на уму, да трговац увек мање каже, него што је пазарио. Дакле ево вам рачуна:

Први је бирташ пазарио 315 ф. други 172 ф. трећи 170 ф. четврти 40 фор. (био је странац.) Тринајст лецедера у скупу око 520 фор. Један алвар 75 фор. Остале нисам ни питао, али неки су пазарили (њих четворо) 50 фор. онај с птицама 4 фор. код цркве 60 фор. Остале нисам питао, али кад се узме у обзир, да два фонографа, а та два фонографа никако нису престајала радити, тако исто рингншпил, па онај с брицама, па ђочари, и они с играчкама, воћем, врежом и — Бог их свети зна, какви све, — онда смо ми **само ван куће потрошили најмање две хиљаде форината** или четир хиљаде круна, све у — славу божију!

Колико се у приватним кућама потроши, тешко је одредити. Ја ћу вам казати, шта се у једној „отменој“ кући потрошило за два дана, — јер за ту кућу добро знам. Ево шта: шест кила говеђијег меса, једна кила свињског (за „филовану“ паприку, јер ово је здраво омиљена за ручак о бучу) четир гуске, четир пара копунова, кила каве, литра коњака, осамнајст флаша пива и сто тринајст литри вина; Слаткиш, тесто, воће, шећер и остало не рачунам. Код мог колеге у С—ну дошли смо у уторак на вел. Госпојину у подне на ручак, а разишли смо се у четвртак у девет сати ујутру и за то време тако смо му све почистили, да је то била жалост погледати: кухиња, комора, подрум — све је то остало тако празно, да ни за мишеве није било ни мрве! Што је било у дворишту живине, то се посакривало у сламу и кукурузовину! Кажем: права пустош!

Драги моји Банаћани из Поморишја и Потисја! Ви сте на путу да са свим пропаднете; с тога: пазите како славите Бога. Славите га као ваши стари, достојно и озбиљно, јер ако га овако будете славили о вашим бучевима, бићете брзо готови.

Дишкрећанин.

Море од магле.

Сличица из Швајцарске.

Цирих се завио у густу маглу, да ти је чисто тешко одахнути. Од оног чара, што га у лето овде налазиш, баш ништа, једва тек видиш кућу преко пута, а све остало као да је нестало са овог света. Свет иде по улици баш кад мора, а иначе се свако држи собе. Не могу рећи пећке, јер се Швајцарци оскудно греју, тако да се почесто са неким особитим миљем сећам наших бајних фуруна.

Рекоше нам да је вредно при таком времену попети се на Итлиберг, да ћемо имати шта видети. Итлиберг је брег, удаљен добра по сата од Цириха, а око 400 m. изнад вароши. Изглед са њега при лепом времену упоређује се са најлепшим у Швајцарској, али сад на овој магли! Но у колико познајем Швајцарце и њихову велику љубав према природним лепотама, нисам могла мислити да је шала, те се нас неколико договоримо, да сутра дан до рођења сунца будемо већ на брегу.

Наравно да је то било лакше рећи него учинити. Ко ће се тако рано пробудити? Један нам пријашко понуди „будилник“, али га не смемо сами навијати, јер се тобоже лако поквари, него ће га он навити У јутро се видело да нас је хтео насадити те га није ни навио. И да није било наше газдарице, која се случајно пробудила, остадосмо ми од нашег путешествија.

Док смо још ишли кроз варош и оним делом пута који од ње још до подножја иде, била је још у велико ноћ, и затим поче пењање. До врха је добар пут, вијуга се тамо и амо, да би стрмина била мања. Брег је обрастао шумом, већином буковом и јеловом а по гдегде нађе се и који стародреван храст. С обе стране пута израсло силно шибље, које се тога дана искитило густим ињем а по сувом лишћу.

које је по земљи лежало блистале се смрзнуте капљице.

Били смо се већ уморили од пењања, кад поче магла изнад наших глава нестајати, а указа нам се небо све плавије и плавије, што смо се више приближивали врхунцу а озарено руменим зрацима сунца, које тек што се није родило Пожурисмо се, али као да смо улазили у неки други свет. Магла остала доле испод нас, рекла би слегла се на дно, а валовитом водоравном површином села беше тако огромна, неизмерна, као нешто, што прозрети не можеш, а краја му догледати не можеш, једно море од магле, како овдашњи народ назива ту природну појаву, и то с пуним правом. На појединим местима провиривале су косе оближњих брегова из валова магле као нека острва, а мало даље издизао се дуги низ снежних Алпа, од Сентиса на истоку па све до валиских Алпа, који се већ губише у неизмерној даљини На њих се надовезивала планина Јура, а напослетку завршни круг Шварцвалд.

Још никад нисам видела ништа силније и дивније. И ако ми је овај крај врло добро познат, данас је све некако друкчије изгледало. Море као да је запљускивало поједине косе нашега Итлиберга, на небу није било ни једног облачка, а у пра скозорју одбијао се сваки вршчић алпски од тамног неба тако јасно и чисто, као да је ножем изрезан.

Доле у густој магли, коју мислиш могао бих кашиком заватити, ту је наш свакдашњи стан, ту смо се завукли и не сањајући шта је овде горе. – Па макар колико тврдиле материјалисте да нема ничег тајанственог, мени се све чини да се иза магле која ограничава човечији ум, мора још неки други свет сакривати, лепши него што га ми људи и појмити можемо.

Међутим се и сунце родило, но морам признати да ову красоту није увећало него пре умањило. Оне јасноће и чистоте поче нестајати, а брегови и небо почеше се обавијати неким лаким белим дахом. Но да нам се не би онај први утисак покварио, уђосмо у кафану, који тамо горе има неколико. Рђаву кафу са добрим маслом и медом наћи ћеш свугди у Швајцарској.

Ту затекосмо још неколико познаника. Један од њих пентрао се страсно по бреговима. Нема ни једног врхунца на коме није био. У опште кажу, ко се једанпут ода на пентрање, не може да се тога окане, јер то има неку нарочиту драж, као и свака радња, која је скопчана са напором, па неда човеку мира.

Причају за неког старог Цирижана, да се сваки дан пентрао на Итлиберг, не би ли очувао своју свежину и здравље, а тиме и дуг живот. Но у том је тако далеко ишао, да је при том свој рад сасвим запемарио те напослетку од глади умро. — Свашта на свету!

Чисто нам се није ишло, тако је топло и сјајно овде сијало сунце. Али напослетку морадосмо. Опростисмо се од ове дивоте и почесмо се силазити. Добро смо стигли, само сви добисмо неко клецање и дрхтање у коленима, које осете сви невешти при силажењу с брега

Цирих, 29. децембра 1900.

М. М.

Књижевни огласи.

Још се може добити

„РАД“

СРПСКИ НАРОДНИ ВЕЛИКИ КАЛЕНДАР
СА СУВРЕМЕНИМ СЛИКАМА
ЗА ГОДИНУ 1901.
ИЗДАЊЕ:
„РАДА“, ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА
ЗА ИЗДАВАЊЕ СРПСКИХ КЊИГА И НОВИНА У РУМИ.

На корицама је израђена дивна слика, у 12 боја, која представља рад.

Слика је рађена у једном од првих светских завода у Прагу.

Календарски део овога календара израђен је најбрижљивије. — *Из забаве* има у овом календару: *Песама, приповедака, слика и цртица.* — Ван тога има чланака *из политике, из воћарства, из науке о васпитању, из права и из историје.* Даље има *из црквених прилика, из животописа, из виноградарства и подрумарства, из пчеларства, из астрономије, из автономије, из народног здравља и из задругарства.* Има *корисних бележака.*

Вашари су израђени веома исцрпно и распоређени су *по месецима.* Ван тога има: поштанска тарифа, тарифа за брзојаве, лествица за жигове итд.

Слике. У календару „Раду“ има осим 12 слика из воћарства, још 65 укусно израђених савремених слика. — Велика насловна слика је: *Др. Светозар Милетић са своји унуци.* Има ван тога слика из: *Угарске, Хрватске и Славоније, Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине, Далмације и Боке Которске, Русије, Ческе, Италије* и *Транзвала.* Даље има слика *са париске изложбе и из Кине.*

Све ове слике протумачене су опширно тако, да онај који чита те описе, има слику најважнијих догађаја из 1900. године.

Календар „Рад“ је штампан на финој хартији у формату највећих наших календара, а износи преко 10 штампаних табака, 162 стр. осим огласа.

Цена му је 1 круна.

Препродавци који узму већи број календара, имају рабата 33% или сваки трећи календар. Но поштарину плаћају они.

Са поруџбинама се треба обратити на потписаног у Нови Сад.

У Новом Саду децембра 1900.

Коста Лера,
главни повереник деон. друштва „Рада“,
за издавање срп. књига и новина.

ОГЛАСИ.

СРПСКА АРАЧКА ШТЕДИОНИЦА

КАО ЗАДРУГА
У ТУРСКОМ БЕЧЕЈУ

отвара 1 Јануара 1901. год. упис удела II. кола, те учтиво позива Србе и Српкиње из околине Бечеја и Врањева, да се у што већем броју упишу за чланове ове потребне и корисне српске привредне установе, јер нам је једини спас у економској организацији.

Упутство за уписивање даје равнатељство у просторијама задруге.

На сваки удео уплаћује се кроз 4 године 40 филера недељно, а при уписивању једаред за свагда по 1 круну у име трошка око оснивања, а од тога што претекне иде у корист резервног фонда.

Равнатељство
српске арачке штедионице као задруге
у Турском Бечеју

Стеван Д. Шићаревић. Влада Баин
692 1—3 **Др. Љубомир Павловић.**

Руже, каранфили.

Ђурђица, љубичице, шебоја, зеленкаде.

СВЕЖЕ ЦВЕЋЕ

за наступајуће празнике, за забаве и игранке а нарочито за

БЕСЕДЕ О СВ. САВИ

укусно и природно свијено у пукете на лепезе, за груди и за хаљине по најновијем укусу. Пукете ручне за невесте, за енге и друге прилике декорације за столове о гозбама препоручује

ЦВЕТАРНИЦА
ВОЈИНА ЈОВАНОВИЋА
У НОВОМЕ САДУ
Дунавска улица.

Са стране поруке прима и шаље поштом где тачно на одређено време приспе. Поручити ваља благовремено. Новац се шаље унапред или се дозволи поузећем исплатити.

1-1 694

Камелије, неранџин цвет, мирте и др.

* * Орхидеје и Аморилиси. * *

ЗА КУЋЕГАЗДАРИЦУ

тражи се једна изображена женска, која ће бити поуздана у вођењу домазлука. Иста треба да има и појма о трговини, а може одма ступити. — Понуде под шифром: „**Поуздана**“ треба упутити на администрацију „Заставе“. 662 3 3

РАСПРОДАЈА.

Подписани изјављујем, да распродајем преко **100 хектолитара**, добре, 2 год. старе

ШЉИВОВИЦЕ,

уз знатно спуштену цену у оригиналним бурадима од 400 до 700 литара, уз готов новац.

Складиште се налази у пивари Николе П Михајловића, на малом тргу у Земуну.

686 2—2 ЂОКА СЛАВКОВИЋ.

„МАЈУР-ГАЗДА.“

Подписани требам мајур-газду. Може наступити одма. Мора бити вешт вођењу рачуна господарских, у раду свима гранама господарским т. ј. вешт заповедати, упутити, надзирати, поверљив, благе нарави, не пијанац, ожењен, жена писмена и вична господарству. Првенство имају који су били у господарству службеници.

Плаћа и приход по способности дотичног.

Даровар (Славонија).

Коста Јовановић
694 1—3 велепосједник.

АЛЕКСАНДЕР КОЧИ,

бивши монтер локомотива код срп. држ. железнице.

НОВИ САД, Петефијева улица бр. 19.,

препоручује се за удешавање машина при електричном осветлењу, код исушавања земљишта и канализација, за инсталирање собних купатила, здравствених клозета са справом која испира водом, као и за намештање шмркова и бушења дубоких и араеских бунара.

Све у ову струку спадајуће оправке солидно се израђују и јефтино рачунају. — Поједини делови разних машинерија увек имам на стовариштy. 695 1—2

Рихтеров Anker-Pain-Expeller

Liniment. Capsici compos.

је старо опробано кућевно средство, које се већ од преко 30 година као поуздан лек против костобоље, реуме и назеба употребљава.

ОПОМЕНА Због подражавања, које мање вреде, треба при куповању пазити на заштитну марку „Ленгер“ и на фирму „Richter“. — Са ценом од 80 потура, 1 кр. 40 пот. и 2 кр. може се у свима апотекама добити. Главно стовариште код: Јосифа пл. Терека апотекара у Будимпешти.

F. Ad. Richter & Cie., k. u k. Hofl.
645 5 28 **Rudolstadt.**

Хемијски завод краљ. угарског универзитета:

Kristály

Планински извор
СВ. ЛУКИНОГ КУПАТИЛА
У БУДИМПЕШТИ
јесте ванредно чиста, двоструко-угљено кисела

МИНЕРАЛНА ВОДА.

Добија се у шпецерајским трговинама, гостионицама и рестарацијама на жељ. станицама.

У НОВОМ САДУ:
У ТРГОВИНАМА Г. Г.
Стојановића и Радовановића, Браће Вагнера, Д. Коде и З. Арсенића. 628 12—

Од више стотина врховнатих лекара препоручена.

Најукуснија и најјефтинија минерална вода.

ЗА ЈЕСЕН И ПРОЛЕЋЕ

препоручујем разноврсно

САЂЕЊЕ ВОЋАКА,

као: јабуке, крушке, кајсије, орахе, трешње, вишње, бресквe, шљиве, гуње, вазда плодне малине, купине и јагоде.

Сађење за дворeде:

липе, платане, црвене кестене, јаворе, (црногорицу) племените јеле, смреке и тује.

ВИСОКЕ И НИСКЕ РУЖЕ

као и сваковрсно уресно грање са најлепшим цветом.

Преузимам засађивање воћних, уресних и кућних вртова. 623 7—12

ГАШПАР ТАЛЕР,
прва сремска школа дрвећа и цвећа у Вуковару.

! Нема боље кафе !

него што разашиљу

ГАВРА СТЕЈИЋ И ДРУГ

ФИЈУМА

уз ниже означену цену, поузећем без икаква друга трошка у врећицама од 5 килограма.

Сантос најфинија бирана	1	килограм фор.	1·40
Куба П. нова овогодишња	1	„ „	1·60
Либерија огромно зрно	1	„ „	1·60
Златна Јава мирисава	1	„ „	1·70
Куба бр. 30. специјалитет	1	„ „	1·75

(Ова кафа је била пређе 2 фор.)

Цејлон оригинал	1	килограм фор.	2·—
Мока права арабска	1	„ „	2·—

у 5 кгр. може се узети и 2 – 3 врсте, свака засебно упакована.

Сушонг теја ¼ клгр. оригинална кутија		фор.	1·90
Царски меланж ¼ клгр. ориг.		„ „	2·50
Мандарин-Караван ¼ клгр. ориг.		„ „	2·60

Маслиновог уља (зејтин, Tafeloel):
бр. Ш/6. ф. 4·50, бр. Ш/7. ф. 5·50, бр. Ш/8. ф. 6·—

Поморанџе и лимунова, смокава финих и датуља 1 сортимент од 5 клгр. фор. 3·20 франко.

Све франко и без трошка.

Чувајте се оних, који поруџбине купе у наше име а робу шаљу из провинције. Наши заступници су ова г. г. путници. *За Босну*: г. Милош Борић, *за Срем и Бачку*: г. г. Мита Ђорђевић и Ђорђе Анастасијевић. 655 9-10

Сензациона новина!

Жижак-Сијалица за петролеј „Pittner".

Ваљаности тог жишка јесу: На свакој лампи може се у пречнику 4 сантиметера наместити. Руковање и састав најпростији Без мане, без чађи, без мириса и без опасности гори, даје чисто белу светлост од 80 свећа јачине. За 15—16 сати горива треба једна литра најобичнијег петролеја, по томе је највећа штедња при највећем ефекту. Проспекти бадава се шаљу без трошка

ALFRED LENNER, WIEN,
VII. Schottenfeldgasse Nr. 56 473 15—16

Dr. J. G. Popp's

ANATHERIN

K. K. HOF-ZAHNARZT,
— WIEN, 13/6 —

Само је онда прави, кад је на плавој етикети у злату означена моја фирма.

Без икакве киселине, најздравија вода за уста на свету противу зубо- и устобоље, трулежи, à 1 фор. 40 новч., 1· фор., —·50 нов.
Прашак за зубе 63 новч.
Анатерин-паста за зубе у стаклу 70 новч.
Пломба за зубе 1 фор.
Биљни сапун 30 новч.

600 7—30

Од лечничких капацитета опробано је и у већим болницама са највећим успехом употребљавани

RHEUMA-GEIST

дејствује сигурно и необично брзо против ревматизам, исхије, костоболе итд.

Дејствује у неким случајевима тако ванредно, да и код најстаријих болести после неколико употреба најјачи болови престану.

Зубо и главобољу лечи за 5 минута

Цена је једној флаши са упутством 1 **круна**, а у јачој каквоћи **2 круне 40 пот.**

Добити се може скоро у свима апотекама.

Поштанским поузећем или кад се новац унапред пошље шиље сам изналазач

WIDDER GYULA
Apotheker in S.-A.-UJHELY.

Главно стовариште у Будим-Пешти: у апотеци г. Józef v. Török, Király-utcza 12. и у Егеровој „Надор-апотеци" VI. váczi-körut 17.

У Новом Саду: код апотекара Стевана Херцога; **у Руми**: код апотекара Јосифа Хондла; **у Инђији**: код апотекара Хајниша Антала.

576 9 10

Одликовано 1895 на изложби у Кајиру, 1896. на хигијенској изложби у Лондону са почасном дипл. и златном медаљом.

Небројених признања и захвалница. Чудновато лековито дејство.

Није шала!

Сам сам, млад сам, на оку сам, познанства немам, проводацијница не требам, лепо звање имам, тражим разбориту, веселу девојку ил удовицу, да је узмем за верну другу. Новаца много не тражим. Озбиљна писма на администрацију овог листа под бр. 777.

Ф. Обермилер и др.

кобасичарница у Новом Саду.

Част нам је поштов. муштеријама из Нов Сада и околине до знања ставити, да је досадања продавачица из наше кобасичарске радње у Нов. Саду иступила.

Наша детајлна радња остаје и даље у истом локалу **на главној пијаци** са другим продавачким особљем. Писмене поруке пак молимо да се само директно на фирму упућују. — Са високопоштовањем

Нови Сад, 5. јануара 1901. н. р.

696 2—3 Ф. ОБЕРМИЛЕР И ДР.

КУЋА

у кисачком сокаку бр. 42. продаје се из слободне руке. Упитати у кући. 681 3—3

Младожења. Сирома трговачки спомоћник, рад се оженити са вредном и чуварном девојком или младом удовицом без деце, која има мираза 2000 круна. Писмо са фотографијом ваља слати на администрацију овога листа под шифром **„Љубав и Слога"**. 685 3—3

ПРВА СРПСКА ЦИПЕЛАРСКА ЗАДРУГА

(КАО ЗАДРУГА)

У НОВОМЕ САДУ.

Слободни смо доставити нашим цењ. муштеријама из места и са стране, да смо се снабдели из најбољих и првих извора са најбољим кожама и осталим прибором, који иде уз ципеларску струку и у стању смо, како у цени, тако и у ваљаности робе, да издржимо сваку конкуренцију. Поред тога је наша послуга тачна и брза.

Уједно извештавамо браћу ципеларе, да ћемо имати на стоваришту и херихтованих (скројених) ципела, а по захтеву херихтоваћемо их према послатој мери. Молимо да се учини само проба, па ће се свако уверити о ваљаности нашег сваковрсног материјала и необичне јефтине цене.

Имамо на стоваришту сваковрсних кожа, ђонова, флека, брандсолна, платна, цуга и свега што је потребно за наш занат. Исто тако имамо разноврсне боје и масти за ципеле. Све по најумеренијој цени.

Са поштовањем

ПРВА СРПСКА ЦИПЕЛАРСКА ЗАДРУГА
(КАО ЗАДРУГА)
У НОВОМЕ САДУ.

1—1 697

За сваког потребно, ненадмашимо, у дејству непогрешимо.

Светски артикл, експорт за све земље.

CHIEF-OFFICE 48. BRIXTON-ROAD, LONDON S. W.

Најпоузданије, најбоље и у читавом свету прослављено и највише тражено кућевно средство јесте апотекара

A. Thierry's Balsam.

Ненадмашим против свију болести **груди, црне** и **беле цигерице, стомака и свих унутрашњих болести** За спољашње болести најуспешније

ЧУДНОВАТО ЛЕКОВИТО СРЕДСТВО.

Прави је само онда, кад има зелену заштитну марку **калуђерице**, као што горња слика показује и кад је на затварачу урезано: **Allein echt**. Производи годишње, које се може доказати, 6 милијуна флашица. — Поштом поручено коштају франко 12 малих или 6 дуплованих флашица **4 круне**. Једна флашица за пробу са упутством и списком свију стоваришта свих држава на свету **1 круна 20 потура. Разашиље се, само кад се новац у напред пошље.**

A. Thierry's Centifolien-Salbe

названа **чудотворна маст**, особито средство за извлачење бољa! Често су операције излишне. Овом је масти излечена једна 14-годишња цврточина у кости, за коју су рекли, да је неизлечима, а недавно је чак и једна 22-годишња рак-болест излечена! Дејствује ванредно брзо код запаљења и рана свију врста. Дејствује брзо, мекша и ослобађа ране свију страних делова, ма да су како дубоко зашле у ранама — Једна тегла са плаћеном поштарином кошта **1 круну 80 потура**, кад се новац у напред пошље. При већој поруци јефтиније. — Производи годишње 100.000 теглица

За ова два лековита средства имадем читаву архиву оригиналних признања из свију земаља на свету и која свакоме стоје на увид. — Треба се чувати подражавања и треба пазити, да је на свакој тегли урезана фирма: **Apotheke zum Schutzengel des A. Thierry**. Где нема стоваришта, немојмо се дати наговорити на куповање фалишног и невредимог средства, већ тада треба **директно** поручити код

Apotheker **A. Thierry's Fabrik in Pregrada** bei Rohitsch-Sauerbrunn.
(Lieferant des österr. k. k. Staatsbeamten-Verbandes).
(Contractor of the War-Office and the Admiralty, London). 567 10—25

ОВО ЈЕ ПОСЛЕДЊА НЕДЕЉА!

На лутрији „БАЧКОГ ДОМА" чије је вучење већ 12. Јануара 1901 год

Само за 40 пот. могу се добити згодитци од

10.000

1000, 500 и т. Д. свега укупно 1311 згодитка.

Срећке продају се у свима раднама.

Срећке ове могу се добити у администрацији „Заставе".

673 7—9

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.